

Vrije Universiteit Brussel

Een vergelijking van de middelen tussen dienstencentra in Vlaanderen met dienstencentra in Brussel

Eindverhandeling tot licentiaat in de Toegepaste Economische Wetenschappen

Vandekerckhove Peter

Promotor: Prof. Jegers Marc

Organisatie: Brussel Overleg Dienstencentra

Academiejaar 2006-2007

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Inhoudstafel

Inhoudstafel	1
Inleiding	3
Deel 1. Algemeen	5
Hoofdstuk 1. Regelgeving	5
1.1. Het decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg	6
1.1.1. Erkenningsvoorwaarden	6
A. Voorwaarden betreffende de hulp – en dienstverlening	6
B. Voorwaarden betreffende het personeel	8
C. Voorwaarden betreffende de werking	8
D. Voorwaarden betreffende de lokalen	8
1.1.2. Subsidiëring	8
1.1.3. Toezicht	9
1.2. Verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra	10
1.2.1. Erkenningsvoorwaarden	10
1.2.2. Subsidiëring	10
1.2.3. Algemene bepalingen	11
1.3. De wet van 2 mei 2002 betreffende de VZW's, de internationale VZW's en de stichtingen	11
1.4. Besluit van de Vlaamse regering betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn	16
1.4.1. Meerjarenplan en budget	16
1.4.2. Boekhouding en jaarrekening	17
1.4.3. Administratieve organisatie	18
Hoofdstuk 2. Beschrijving van de sector	19

Hoofdstuk 3. Literatuurstudie	21
Deel 2. Onderzoek	25
Hoofdstuk 4. Brussel	26
4.1. Inkomsten	27
4.2. Kosten	34
4.3. Resultaat	41
Hoofdstuk 5. Vlaanderen	43
5.1. Inkomsten	44
5.1.1. OCMW's	44
5.1.2. VZW's	47
5.2. Kosten	48
5.2.1. OCMW's	48
5.2.2. VZW's	51
5.3. Resultaat	52
5.3.1. OCMW's	52
5.3.2. VZW's	53
Hoofdstuk 6. Vergelijking tussen Brussel en Vlaanderen	54
6.1. Inkomsten	54
6.1.1 De overheidssteun	54
6.1.2 De werkingsgebonden opbrengsten	60
6.2. Kosten	61
6.2.1 De personeelskosten	61
6.2.2 De werkingskosten	61
6.3. Resultaat	62
Conclusies	63
Bibliografie	66

Inleiding

In Vlaanderen en Brussel bestaan er lokale dienstencentra. Het zijn organisaties die diensten en activiteiten aanbieden aan ouderen en andere kwetsbare personen in de buurt om deze zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen. Deze lokale dienstencentra worden steeds belangrijker omwille van de vergrijzing van de bevolking. Het overgrote deel van de dienstencentra in Vlaanderen zijn initiatieven van een openbaar bestuur, namelijk het OCMW, in Brussel daarentegen zijn alle centra een Vereniging Zonder Winstoogmerk (VZW). Alle erkende lokale dienstencentra ontvangen een subsidie van de Vlaamse Gemeenschap, maar de grootte van deze subsidie is niet gelijk voor dienstencentra in Vlaanderen en Brussel.

Dit onderzoek is tot stand gekomen naar aanleiding van een onderzoeksvraag van het Brussels Overleg Dienstencentra (BOD) en de Wetenschapswinkel. Het BOD is een informeel overlegplatform voor de elf lokale dienstencentra (LDC), werkzaam in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In dit werk willen we nagaan of het verschil in initiatiefnemer (OCMW – VZW) een invloed heeft op de hoeveelheid en de oorsprong van middelen die beschikbaar zijn voor de verschillende centra en waarvoor deze middelen gebruikt worden. Concreet houdt dit in dat we willen nagaan of er een verschil is in de grootte en de herkomst van de inkomsten die de dienstencentra genereren en in de grootte en de verscheidenheid van de kosten die door de centra gemaakt worden.

We willen vooral in de economische sfeer blijven en dus zeker niet al teveel ingaan op de algemene werking van dienstencentra, maar een aantal zaken moeten zeker belicht worden om het eigenlijke onderzoek te kunnen uitvoeren. We gaan daarom in twee stappen te werk. In het eerste deel bespreken we een aantal algemene aspecten die we nodig hebben in het tweede deel, namelijk het onderzoek.

In hoofdstuk 1. gaan we dieper in op de huidige wetgeving die geldt ten aanzien van de LDC in Brussel en Vlaanderen. Het gaat hier zowel over wetgeving betreffende de erkenning, de subsidiëring, het toezicht, de werking en de financiële en administratieve registratie van de dienstencentra. Deze regelgeving geeft ook automatisch informatie over wat dienstencentra zijn, wat ze doen en wat hun doelgroep is.

Nadat we ingegaan zijn op de wetgeving, geven we in hoofdstuk 2. kort een beschrijving van de sector van dienstencentra. Hierbij gaan we onder andere in op het aantal lokale dienstencentra dat er in Vlaanderen en Brussel bestaan, hoe deze verbonden zijn met elkaar en welke grote verschillen er tussen de verscheidene centra bestaan.

In het derde en laatste hoofdstuk van deel 1. geven we tot slot een kort overzicht van de literatuur over de inkomstenbronnen van non-profitorganisaties. We hebben het hoofdzakelijk over welke grote inkomstenbronnen er zijn en wat hun respectievelijke voor- en nadelen zijn.

In het tweede deel werken we ons onderzoek uit. We analyseren eerst de Brusselse (hoofdstuk 4.) en de Vlaamse (hoofdstuk 5.) situatie afzonderlijk, om vervolgens een aantal punten te vergelijken (hoofdstuk 6.).

Deel 1. Algemeen

Hoofdstuk 1. Regelgeving

In België zijn er drie gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap. Deze gemeenschappen zijn hoofdzakelijk bevoegd in hun taalgebied. Aangezien Brussel geen aparte gemeenschap vormt hebben de Vlaamse en Franstalige gemeenschap ook bevoegdheden in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. In principe behoren de Vlaamse Brusselaars dus tot de Vlaamse Gemeenschap en de Franstalige Brusselaars tot de Franse Gemeenschap.

De gemeenschappen zijn bevoegd voor taal, cultuur, onderwijs en welzijns- en gezondheidszorg. Dienstencentra maken deel uit van de thuiszorg en de thuiszorg in Brussel is dus het territorium van verschillende overheden naast elkaar (De Langhe, 2003). Om deze reden worden de dienstencentra in Vlaanderen, maar ook in Brussel, gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er twee gemeenschapscommissies namelijk de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de Commission Communautaire Française (Cocof). De Vlaamse Gemeenschapscommissie is in Brussel bevoegd voor culturele, onderwijs- en persoonsgebonden aangelegenheden (welzijn en gezondheid). De Vlaamse Gemeenschapscommissie heeft voor deze gemeenschapsaangelegenheden de bevoegdheid van inrichtende macht.

De Vlaamse Gemeenschap geeft vorm aan haar beleid via decreten, de VGC doet dit via verordeningen.

In de jaren '60 ontstonden dienstencentra uit lokale en provinciale initiatieven. In 1977 verschijnen de eerste Koninklijke Besluiten op de dienstencentra (Vandekerckhove, 1988). Na een reeks van decreten is het decreet dat op dit moment van toepassing is, dat van 14 juli 1998, houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg.

In Brussel is de verordening van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) van toepassing van 14 juli 2005, houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra.

1.1. Het decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg.

1.1.1. Erkenningsvoorwaarden

A. Voorwaarden betreffende de hulp- en dienstverlening.

Lokale dienstencentra moeten vijf groepen activiteiten aanbieden : activiteiten van algemeen informatieve, recreatieve en algemeen vormende aard, activiteiten van het dagelijkse leven, in het bijzonder hygiëne en optionele werkzaamheden.

1. activiteiten van algemeen –informatieve aard:

Dit zijn activiteiten die erop gericht zijn aan een individuele gebruiker of aan een groep gebruikers informatie over te dragen over onderwerpen die relevant zijn voor het behoud of de verhoging van de zelfstandigheid of de emancipatie van de gebruiker(s) en/of die bijdragen tot de integratie van de gebruiker in de lokale gemeenschap.

2. activiteiten van recreatieve aard:

Dit zijn activiteiten ten behoeve van een individuele gebruiker of een groep gebruikers, die gericht zijn op ontmoeting, ontspanning en zinvolle tijdsbesteding, en tot doel hebben het sociaal netwerk te versterken.

3. activiteiten van algemeen vormende aard:

Deze activiteiten zijn gericht op de persoonlijke ontwikkeling en de verrijking op het vlak van kennis en/of vaardigheden van de gebruikers.

4. activiteiten van het dagelijkse leven, in het bijzonder hygiëne:

Deze hulp moet aangeboden worden onder minstens twee vormen.

5. optionele werkzaamheden:

Een dienstencentrum moet minstens 4 van de volgende optionele werkzaamheden aanbieden.

- a) Het aanbieden van warme maaltijden die kunnen worden genuttigd in een daartoe aangepaste ruimte in het lokaal dienstencentrum en/of het thuis bedelen van maaltijden.
- b) Aanbieden van hulp bij boodschappen.
- c) Aanbieden van hulp bij huishoudelijke klussen, dit wil zeggen het organiseren, het ondersteunen en opvolgen van kleine praktische taken in verband met het huishouden of het huis van de gebruiker.
- d) Aanbieden van buurthulp, dit wil zeggen het organiseren, ondersteunen en opvolgen van activiteiten en initiatieven die het sociale netwerk, de communicatie en het veiligheidsgevoel versterken.
- e) Het nemen of ondersteunen van initiatieven die de mobiliteit van de lokale bewoners tot stand brengen of verhogen.
- f) Het uitlenen van personenalarmtoestellen.
- g) Het organiseren van de dienstverlening van een personenalarmcentrale.
- h) Het organiseren van activiteiten voor specifieke doelgroepen.

Deze activiteiten kunnen in eigen beheer aangeboden worden of bij middel van een samenwerkingscontract met derden. Dienstencentra zijn met name ook verantwoordelijk om de activiteiten van de bestaande dienstverlenende instellingen te coördineren.

Het doelpubliek van de lokale dienstencentra zijn kwetsbare thuiswonenden. Kwetsbare thuiswonenden zijn mensen die zorgbehoevend zijn op fysisch, psychisch, sociaal of materieel vlak of die onvoldoende toegerust zijn om volwaardig te functioneren in de samenleving. De doelgroep van een LDC hoeft dus niet noodzakelijk een oudere te zijn. De zorgvrager kan ook een kind, een zieke, een kansarme, een verslaafde,... zijn. Het doel is deze personen in staat te stellen zolang mogelijk hun zelfstandigheid in de wijk te behouden en hun integratie in de gemeenschap te bevorderen.

B. Voorwaarden betreffende het personeel.

Een LDC moet over minstens één halftijds equivalent centrumleider beschikken. Deze centrumleider moet minstens over een diploma van niet –universitair hoger onderwijs beschikken. De centrumleider moet jaarlijks minstens tien uur bijscholing volgen.

C. Voorwaarden betreffende de werking.

Een LDC moet per week minstens 32 uur per week open zijn als opvang- en ontmoetingscentrum voor de gebruikers en dit met een passende spreiding over alle werkdagen. Verder moet het jaarlijks vóór 1 mei het jaarverslag van het voorbije werkjaar en de jaarplanning voor het lopende werkjaar aan de administratie bezorgen. Het jaarverslag moet de registratiegegevens betreffende de activiteiten van het voorbije jaar bevatten, zowel naar onderwerp, doel, vorm, frequentie, intensiteit en bereikte doelgroep. In de jaarplanning moet het LDC de wijze omschrijven waarop het in het lopende jaar de opdrachten en werkzaamheden wenst te realiseren.

Een LDC moet een centrumraad oprichten met als opdracht op eigen of op verzoek van de centrumleider advies uit te brengen over de algemene werking van het LDC, met name over alle vormen van dienstverlening die ingericht of verstrekt worden, over het activiteitenprogramma en over het jaarverslag. De centrumraad is samengesteld uit de centrumleider en uit ten minste acht leden van wie minstens de helft gebruikers van het dienstencentrum zijn.

D. Voorwaarden betreffende de lokalen.

Een LDC moet beschikken over duidelijk herkenbare en aaneensluitende lokalen die makkelijk toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers. De ontmoetingslokalen moeten van voldoende grootte zijn en minstens 32 uur toegankelijk zijn.

1.1.2. Subsiëring

Dienstencentra die erkend zijn(cfr. Erkenningsvoorwaarden) hebben elk jaar recht op een subsidie. Verder moeten de LDC een boekhouding voeren overeenkomstig een rekeningstelsel waaruit de kostprijs van de erkende en gesubsidieerde dienstverlening blijkt. De boekhouding van het voorgaande jaar moet vóór 1 juni aan de administratie bezorgd worden. Voor dienstencentra die door openbare besturen zijn opgericht, moeten de

eindejaarsdocumenten aan de administratie bezorgd worden, 1 maand na de goedkeuring van de rekening van het desbetreffende jaar.

Tabel 1.1.2.1. Subsidie-enveloppe voor 2005 (in Euro)

Subsidie-enveloppe 2005			
Lokale dienstencentra Vlaams Gewest		Lokale dienstencentra Brussels Hoofdstedelijk Gewest	
geïndexeerde subsidie-enveloppe (in euro)	25.791,52	geïndexeerde subsidie-enveloppe (in euro)	30.948,78
Voorschotten (4 x 22,5%)	5.803,00	Voorschotten (4 x 22,5%)	6.963,00
Saldo (10%)	2.579,52	Saldo (10%)	3.096,78

(Bron: Omzendbrief Vlaamse Gemeenschap januari 2005)

1.1.3. Toezicht

Om na te gaan of aan de erkennings- en subsidiëringvoorwaarden voldaan is, kan de administratie ter plaatse of op bepaalde stukken controle uitoefenen. De LDC moeten hun medewerking verlenen aan dit toezicht. Wanneer op een bepaald ogenblik blijkt dat er niet meer voldaan is aan bepaalde erkenningsvoorwaarden, kan de erkenning van een LDC geschorst of ingetrokken worden. Overeenkomstig wanneer niet voldaan is aan bepaalde subsidiëringvoorwaarden of subsidiefraude wordt vastgesteld, kunnen de subsidies geheel of gedeeltelijk stopgezet worden en kunnen reeds vereffende subsidies geheel of gedeeltelijk teruggevorderd worden.

1.2. Verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra, bekrachtigd bij Collegebesluit nr. 05/381 van 14 juli 2005 en uitvoerbaar bij Collegebesluit nr. 05/382 van 14 juli 2005

1.2.1. Erkenningsvoorwaarden

Lokale dienstencentra worden erkend indien:

- a) De initiatiefnemer een vereniging zonder winstoogmerk, een gemeente of een OCMW is die als Nederlandstalig kunnen beschouwd worden;
- b) Een werking ontwikkelen gericht op alle inwoners in wijken van het Brusselse hoofdstedelijke gewest;
- c) Een voltijdse centrumleider in dienst hebben;
- d) Participeren aan het Brussels Overleg Thuiszorg;
- e) erkend en gesubsidieerd zijn door de Vlaamse Gemeenschap
- f) Een aanvraagdossier indienen bij de administratie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Het aanvraagdossier bevat minimaal onderstaande elementen:

- a) Identificatiegegevens van de initiatiefnemer;
- b) Een overzicht van de werking van het voorbije werkjaar en van de geplande werking in het komende werkjaar;
- c) Een overzicht van de erkenning en subsidiëring door andere overheden of de aanvragen hiertoe;
- d) Een overzicht van de personeelsbezetting;
- e) De begroting.

1.2.2. Subsidiëring

Tot en met 2005 werd in Brussel een onderscheid gemaakt tussen kansarme wijken (categorie 1) en niet kansarme wijken (categorie 2). De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) verleende steeds een aanvullende subsidie van 71.119 Euro voor een voltijds centrumleider en werkingkosten voor de lokale dienstencentra in kansarme wijken (categorie 1) en van 35.559,5 Euro voor een halftijds centrumleider en werkingskosten voor de dienstencentra in de andere wijken (categorie 2) van het Brusselse hoofdstedelijk gewest.

Studies hebben echter aangetoond dat het gehele Brusselse Hoofdstedelijk Gewest kan beschouwd worden als arm. Hierdoor werden de subsidies voor alle lokale dienstencentra gelijkgeschakeld in 2006. De subsidies voor alle erkende LDC bestaan nu uit enerzijds een loonsubsidie voor een voltijdse centrumleider van 51.279 EUR (= 51.165 EUR + 114 EUR vormingspremie) en anderzijds een werkingsubsidie van 14.840 EUR (in totaal 66.119 Euro).

Het werkjaar waarvoor de subsidiëring bestemd is, begint op 1 januari en eindigt op 31 december.

1.2.3. Algemene bepalingen

De LDC die door de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) erkend zijn moeten elk jaar vóór 15 maart een financieel verslag en een activiteitenverslag voorleggen, waaruit moet blijken dat de erkenningsvoorwaarden nog altijd vervuld zijn. Alle stukken en inlichtingen die noodzakelijk zijn voor de berekening van de subsidies en/of voor de financiële controle moeten door de initiatiefnemer aan de administratie van de VGC voorgelegd worden. De subsidie wordt in maandelijkse schijven betaald door overschrijving op de post- of de bankrekening van de initiatiefnemer. Indien onjuiste gegevens zijn verstrekt, kan het College de toegekende subsidies geheel of gedeeltelijk terugvorderen en kan het de initiatiefnemer tijdelijk verdere subsidiëring ontzeggen, ongeacht of de wettelijke bepalingen over het afleggen van onjuiste verklaringen worden toegepast.

1.3. De wet van 2 mei 2002 betreffende de VZW's, de internationale VZW's en de stichtingen

Voor het uitschrijven van dit onderdeel heb ik mij gebaseerd op het "Handboek Jaarrekeninganalyse en auditing" (Branson en Breesch, 2005).

Sinds het in voege treden van deze wet moeten de VZW's hun financiële gegevens op een gestructureerde wijze registreren en moet deze informatie openbaar gemaakt worden. De jaarrekening van het voorbije boekjaar en de begroting voor volgend jaar moeten ieder jaar door de raad van bestuur van elke VZW, binnen de zes maand na afsluiting, voorgelegd worden aan de algemene vergadering, ter goedkeuring. De verplichtingen inzake de

financiële berichtgeving hangen af van de grootte van de VZW. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kleine, grote en zeer grote VZW's.

Een VZW is groot wanneer minstens twee van de volgende drie criteria overschreden worden bij afsluiting van het boekjaar.

- gemiddeld over het jaar, 5 voltijds in het personeelsregister ingeschreven werknemers;
- in totaal 250.000 euro aan ontvangsten(exclusief BTW en 'uitzonderlijke ontvangsten);
- een balanstotaal van 1.000.000 euro.

Een VZW is zeer groot wanneer zij gemiddeld over het jaar meer dan 100 voltijdse werknemers tewerkstelt of bij afsluiting van het boekjaar minstens twee van de volgende drie criteria overschrijdt.

- gemiddeld over het jaar, 50 voltijds in het personeelsregister ingeschreven werknemers;
- in totaal 6.250.000 euro aan ontvangsten(exclusief BTW en 'uitzonderlijke ontvangsten);
- een balanstotaal van 3.125.000 euro.

Alle andere VZW's zijn klein.

Kleine VZW's mogen een vereenvoudigde boekhouding voeren, die ten minste betrekking heeft op de veranderingen in contant geld of op de rekeningen en zij mogen ook een vereenvoudigde jaarrekening opmaken. Hun jaarrekening moet niet neergelegd worden bij de balanscentrale maar wel in het verenigingsdossier op de griffie van de rechtbank van koophandel.

Het K.B. van 26 juni 2003 betreffende de vereenvoudigde boekhouding van bepaalde VZW's, internationale VZW's en stichtingen bepaalt de wijze waarop kleine VZW's hun financiële rapportering moeten voeren.

De jaarrekening van een kleine VZW moet uit twee delen bestaan: enerzijds een staat van de ontvangsten en uitgaven (zie tabel 1.3.1.), anderzijds een toelichting. Deze stukken vormen een geheel.

Tabel 1.3.1. Staat van de ontvangsten en uitgaven: minimaal schema

Uitgaven	Ontvangsten
Goederen en diensten	Lidgeld
Bezoldigingen	Scheningen en legaten
Diensten en diverse goederen	Subsidies
Andere uitgaven	Andere ontvangsten
Totaal uitgaven	Totaal ontvangsten

De toelichting bevat de volgende inlichtingen:

- een samenvatting van de toegepaste waarderingsregels;
- desgevallend een aanpassing van de waarderingsregels;
- bijkomende inlichtingen die nodig zijn opdat de jaarrekening voorzichtig, oprecht, ter goeder trouw en duidelijk wordt opgemaakt;
- een staat van het vermogen van de vereniging;
- belangrijke rechten en verplichtingen die niet in cijfers kunnen worden weergegeven.

De staat van het vermogen moet opgemaakt worden volgens het genormaliseerd schema, zoals opgenomen in bijlage van het koninklijk besluit (zie tabel 1.3.2.). De staat van het vermogen moet ook de rechten en verplichtingen vermelden die een belangrijke invloed hebben op de financiële toestand van de vereniging. Wanneer men deze rechten en verplichtingen niet in cijfers kan vertalen, moeten zij enkel op een passende wijze in de toelichting vermeld worden.

Tabel 1.3.2. Staat van het vermogen: minimaal schema

Bezittingen	Schulden
Onroerende goederen(terreinen,...) -behorend tot de vereniging in volle eigendom - andere	Financiële schulden
Machines -behorend tot de vereniging in volle eigendom - andere	Schulden ten aanzien van leveranciers
Roerende goederen en rollend materieel -behorend tot de vereniging in volle eigendom - andere	Schulden ten aanzien van leden
Stocks	Fiscale, salariële en sociale schulden
Schuldvorderingen	
Geldbeleggingen	
Liquiditeiten	
Andere activa	Andere schulden

Rechten	Verplichtingen
Beloofde subsidies	Hypotheken en hypotheekbeloften
Beloofde schenkingen	Gegeven waarborgen
Andere rechten	Andere verbintenissen

Het K.B. van 19 december 2003 betreffende de boekhoudkundige verplichtingen en openbaarmaking van de jaarrekening van bepaalde VZW's, internationale VZW's en stichtingen bepaalt hoe grote en zeer grote VZW's hun jaarrekening moeten opmaken.

Grote en zeer grote VZW's moeten in tegenstelling tot kleine VZW's een volledige boekhouding voeren en hun jaarrekening opmaken overeenkomstig de bepalingen van de Boekhoudwet. Zij moeten hun jaarrekening neerleggen bij de Balanscentrale, die op haar beurt een kopie van de neergelegde jaarrekening overmaakt aan de griffie van de rechtbank van koophandel.

Het is de bedoeling van de wetgever geweest om de boekhoud- en jaarrekeningverplichtingen van de VZW's te doen aanleunen bij die van de handelsvennootschappen, met een aantal aanpassingen, om rekening te houden met de bijzondere aard van hun werkzaamheden en hun wettelijk statuut. Zo moeten grote VZW's hun jaarrekening volgens het verkorte schema voor VZW's en stichtingen opstellen, terwijl zeer grote VZW's dat volgens het volledige schema

moeten doen. De schema's van de jaarrekeningen verschillen licht van deze voor handelsvennootschappen. Verenigingen hebben in tegenstelling tot vennootschappen geen aandelenkapitaal (geen eigendomsrechten) en ook geen winstuitkering of dividenden. De rekening 'kapitaal' in de balans van de VZW heet dan ook 'fondsen van de vereniging', inclusief een beginvermogen en permanente middelen. Eigen aan VZW's zijn ook goederen verkregen uit schenkingen en legaten.

Tabel 1.3.3. Criteria en verplichtingen voor kleine, grote en zeer grote VZW's, volgens de nieuwe VZW-Wet

Verplichtingen inzake	<i>Kleine V.Z.W.'s</i>	<i>Grote V.Z.W.'s</i>	<i>Zeer grote V.Z.W.'s</i>
	<i>Verenigingen die niet meer dan één van de volgende drempels overschrijden:</i> <ul style="list-style-type: none"> - personeel 5 - ontvangsten 250,000 - balanstotaal 1,000,000 	<i>Verenigingen die meer dan één van de volgende drempels overschrijden:</i> <ul style="list-style-type: none"> - personeel 5 - ontvangsten 250,000 - balanstotaal 1,000,000 	<i>Verenigingen die meer dan één van de volgende drempels overschrijden:</i> <ul style="list-style-type: none"> - personeel 50 - omzet 6,250,000 - balanstotaal 3,125,000 of personeel > 100
Boekhouding	Moeten een vereenvoudigde boekhouding voeren volgens het K.B. 26-6-2003	Moeten een volledige boekhouding voeren volgens de Boekhoudwet	
Rekeningstelsel	Moeten geen rekeningen openen, dus ook geen rekeningstelsel toepassen	Moeten een rekeningstelsel toepassen dat overeenstemt met het algemeen rekeningstelsel opgelegd door het K.B. 12-9-1983 zoals aangepast door het K.B. 19-12-2003	
Inventaris	Moeten een inventaris opmaken volgens K.B. 26-6-2003	Moeten een inventaris opmaken volgens de waarderingsregels opgelegd door het K.B.30-1-2001 en het K.B. 19-12-2003	
Opstellen jaarrekening	Moeten een jaarrekening opstellen volgens het model opgenomen in het K.B. 26-6-2003	Moeten een jaarrekening opstellen volgens het model opgenomen in het K.B. 19-12-2003	
Neerlegging en openbaarmaking van de jaarrekening	Moeten een jaarrekening neerleggen in het dossier van de V.Z.W. dat wordt bijgehouden op de griffie van de rechtbank van koophandel	Moeten een jaarrekening neerleggen bij de Balanscentrale. Op haar beurt zal de Balanscentrale de jaarrekening overmaken aan de griffie van de rechtbank van koophandel.	
Commissaris	Geen commissaris aanstellen	Geen commissaris aanstellen	Commissaris aanstellen

1.4. Besluit van de Vlaamse regering betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van 17 december 1997

Dit stuk is gebaseerd op O.C.M.W.- code p. 1-24.

1.4.1. Meerjarenplan en budget

Het meerjarenplan bestaat uit een strategische nota en een financiële nota. In de strategische nota worden de beleidsopties ten aanzien van de externe en interne werking van het centrum toegelicht. Wat betreft de externe werking, verantwoordt de raad voor maatschappelijk welzijn de gemaakte keuze tussen de aanwezige behoeften en de behoeften die hij wil en kan invullen. Wat de interne werking betreft, formuleert de raad hoe de performantie van de organisatie behouden en eventueel verbeterd kan worden.

De financiële weerslag van de beleidsopties moet terug te vinden zijn in de financiële nota. Deze geeft enerzijds een overzicht per jaar van de ingeschatte kosten en opbrengsten van zowel de gewone exploitatie als van de geplande investeringen, en anderzijds een berekening van de vermoedelijke gemeentelijke bijdrage voor de erin opgenomen boekjaren. De budgetten worden samengevat volgens het schema van de jaarrekening. Het overzicht van de ingeschatte kosten en opbrengsten wordt opgesteld volgens het schema van de resultatenrekening in de jaarrekening en wordt evenals de geplande investeringen opgesteld, zowel per activiteitencentrum als voor het centrum in zijn geheel.

Het meerjarenplan wordt opgesteld in overeenstemming met de waarderingsregels voor de jaarrekening en wordt in zijn geconsolideerde vorm ter beslissing aan de raad voorgelegd.

- Het budget in zijn geconsolideerde vorm omvat het exploitatie-, het investerings- en het liquiditeitsbudget, alsook de vastlegging van de gebudgetteerde gemeentelijke bijdrage en de beleidsnota. De budgetten worden afgeleid uit de financiële nota bij het meerjarenplan. De beleidsnota sluit aan op de strategische nota bij het meerjarenplan.
-
- Het exploitatiebudget is het budget van kosten en opbrengsten van het centrum in zijn geheel en van ieder van zijn activiteitencentra.
- Het investeringsbudget is het budget van uitgaven en ontvangsten, en kosten en opbrengsten, verbonden aan de aanschaf en vervreemding van duurzame middelen.

- Het liquiditeitenbudget is het budget van de geldstromen.
-
- De gebudgetteerde gemeentelijke bijdrage wordt bepaald door samentelling van de bijdrage in de werking en de facultatieve bijdragen in de financiering van investeringen en in de ondersteuning van het werkkapitaal.
-
- De bijdrage in de werking stemt overeen met het werkingstekort van het jaar. Dit werkingstekort heeft enkel betrekking op de exploitatie en bestaat uit het resultaat van het boekjaar (exclusief de meetwaarden bij de realisatie van vaste activa) + niet-kaskosten verminderd met niet kasopbrengsten + inkomsten zonder effect op de resultatenrekening. Het aldus bekomen werkingstekort wordt aangepast met de correcties op de gemeentelijke tussenkomst in de vorige jaren.
- De bijdrage in de financiering van investeringen is facultatief en is het jaarlijkse aandeel van de gemeente in de financiering van het centrum, zoals vastgelegd in de reeds vroeger goedgekeurde investeringsbudgetten en in het investeringsbudget van het jaar zelf.
- De bijdrage in de ondersteuning van het werkkapitaal is ook facultatief.
- De beleidsnota verwoordt het beleid dat de raad in de loop van het boekjaar wenst te voeren.

-

- **1.4.2. Boekhouding en jaarrekening**

-

- De boekhouding van het centrum wordt door middel van een stelsel van boeken en rekeningen gevoerd, met inachtneming van de gebruikelijke regels van het dubbel boekhouden.

-

- Een activiteitencentrum is een entiteit binnen het centrum, die instaat voor een verzameling van afzonderbare taken of activiteiten. Elke entiteit waarvoor in hoofde van de erkennende of subsidiërende overheid een balans of resultatenrekening vereist is, dient als een activiteitencentrum te worden beschouwd.

-

- De jaarrekening van een centrum omvat de balans, de resultatenrekening, de toelichting, het schema van de financiële stromen en het jaarverslag. Deze documenten vormen één geheel. De balans en de resultatenrekening worden afzonderlijk voor ieder

activiteitencentrum en eveneens in geconsolideerde vorm voor het gehele centrum opgemaakt. De toelichting, het schema van de financiële stromen en het jaarverslag worden enkel voor het gehele centrum in zijn totaliteit opgemaakt.

- Het jaarverslag heeft tot doel de lezer ervan een zo volledig mogelijk inzicht te verstrekken in de werking van het centrum.

-

- **1.4.3. Administratieve organisatie**

-

- De secretaris en de ontvanger zijn elk verantwoordelijk voor de administratieve organisatie en voor het opzetten van interne controleprocedures. Deze worden opgenomen in het administratief handboek dat ter kennis wordt gebracht van de raad.

-

- De secretaris wijst de personeelskosten toe aan de diverse activiteitencentra. De toewijzing moet terug te vinden zijn in de totale loonstaten, die naar activiteitencentra zijn onderverdeeld.

Hoofdstuk 2. Beschrijving van de sector

In Vlaanderen en Brussel zijn er in totaal 155 erkende lokale dienstencentra (LDC). In Brussel zijn er 11 LDC, zij zijn allen VZW's.

De LDC in Brussel zijn vooral ontstaan uit 3 voedingsbodems: buurtwerk, opbouwwerk en kansarmoedebestrijding. Ze richten zich hoofdzakelijk naar kansengroepen, hulpbehoevenden en stellen zich op als ankerplaats in de wijk voor dienstverlening, netwerken en sociale contacten (Vandevivere, 2006).

De Brusselse dienstencentra zijn verenigd in een informeel overlegorgaan; Brussels Overleg Dienstencentra (BOD). Dit orgaan heeft drie doelstellingen:

- De communicatie- en ervaringsuitwisseling tussen bestaande Brusselse LDC bevorderen;
- De promotie van het buurtgericht werkmodel inzake seniorenwerking (emancipatorisch, via wijkgericht opbouwwerk);
- De belangenbehartiging naar de subsidiërende overheid.(De Langhe, 2003)

In Vlaanderen zijn er 144 erkende LDC. Het overgrote deel hiervan of 88.9% zijn het initiatief van een OCMW of een gemeentebestuur (zie tabel 2.1.). Slechts 16 of 11.1% zijn VZW's.

Tabel 2.1. Cijfers Lokale dienstencentra in Vlaanderen

Lokale dienstencentra in Vlaanderen			
	Aantal	OCMW	VZW
West-Vlaanderen	34	29	5
Oost-Vlaanderen	21	18	3
Antwerpen	52	49	3
Limburg	20	17	3
Vlaams-Brabant	17	15	2
Totaal	144(100%)	128(88.9%)	16(11.1%)

(Bron: Eigen bewerking van cijfers www.wvc.vlaanderen.be/thuiszorg geraadpleegd op 01/02/07)

De Vlaamse LDC leggen zich vooral toe op ontspanningsactiviteiten (VZW Brussels Welzijn, 2004).

Alle Nederlandstalige dienstencentra hebben een overkoepelende organisatie, namelijk de Vereniging van Vlaamse Dienstencentra (VVDC). Deze vereniging is belast met volgende opdrachten:

- Belangenbehartiging;
- Organiseren van vorming voor centrumleiders;
- Visie ontwikkeling;
- Informatiepunt;
- Overlegplatform;
- 3-maandelijks tijdschrift: Perspectief.

(www.dienstencentra.org)

Er bestaan grote verschillen tussen de verscheidene dienstencentra, zowel in Brussel als in Vlaanderen. In Brussel werd zoals gezegd tot en met 2005 een onderscheid gemaakt tussen lokale dienstencentra in kansarme wijken en niet kansarme wijken. Verder kan er ook een indeling gemaakt worden op organisatorisch en fysiek vlak. Sommige dienstencentra zijn ingebed in een groter geheel, andere daarentegen staan volledig op zichzelf (organisatorische indeling). Sommige dienstencentra delen een gebouw met andere organisaties en andere niet (fysieke indeling).

In Vlaanderen kan er niet alleen een onderscheid gemaakt worden tussen lokale dienstencentra die deel uitmaken van het OCMW of VZW's, maar ook tussen landelijke en stedelijke centra.

Hoofdstuk 3. Literatuurstudie

Organisaties in het algemeen en dus ook non-profitorganisaties (NPO's), moeten om te kunnen overleven middelen genereren en deze behouden. Om middelen te kunnen genereren, moet er interactie zijn tussen de organisatie en individuen en groepen. Men is dus afhankelijk van de omgeving.

Traditioneel hebben non-profitorganisaties drie grote inkomstenbronnen, namelijk de private contributies, overheidstussenkomsten en commerciële activiteiten.

Onder de private contributies of bijdragen verstaan we zowel bijdragen van particulieren (die al dan niet lid zijn van een vereniging), van bedrijven, als van gespecialiseerde groeperingen, namelijk stichtingen.

Private contributies kunnen verschillende vormen aannemen:

- Inbreng of samenbrengen van eigendommen of diensten;
- Gebruik van faciliteiten (bvb gebouwen en wagenpark);
- Storten van bijdragen;
- Giften (schenkingen of legaten);
- Beurzen;
- Prijzen;
- Enz.

Giften zijn fiscaal aftrekbaar op twee voorwaarden, namelijk dat ze minstens 30 Euro bedragen en dat de ontvanger er een ontvangstbewijs voor geeft (De Lembre en Vanhee, 2006).

De nadelen van particuliere bijdragen zijn volatiliteit en beïnvloeding van de missie.

Volatiliteit van particuliere bijdragen houdt in dat ze nogal sterk kunnen evolueren van jaar tot jaar. Particuliere bijdragen kunnen gepaard gaan met bepaalde eisen van de gevers, die een invloed kunnen hebben op de missie van de organisatie ('goal displacement').

Overheidstussenkomsten variëren met de veranderingen in het politiek leiderschap en de openbare initiatieven. Men kan een onderscheid maken tussen rechtstreekse en onrechtstreekse overheidstussenkomsten. Rechtstreeks via de federale, provinciale of lokale overheid of onrechtstreeks via individuen of groepen die via steun van de overheid goederen of diensten kopen bij de organisatie.

Ook overheidstussenkomsten kunnen verschillende vormen aannemen:

- Toelagen;
- Subsidies;
- Premies (bvb tewerkstellingspremies);
- Terugbetaling van diverse kosten (bvb energiekosten);
- Gebruik van faciliteiten (bvb gebouwen en wagenpark);
- Enz.

Om overheidshulp te kunnen bekomen moeten organisaties vaak voldoen aan allerlei operationele en administratieve normen (cfr erkenningsnormen in het hoofdstuk over de regelgeving). Aangezien reglementen terzake voortdurend veranderen, moet men dus goed op de hoogte zijn van de bestaande administratieve en institutionele mechanismen, hierdoor vormt overheidshulp meestal een beleidsinstrument voor NPO's (De Lembre, Vander Linden, Van Alsenoy, 1981). Een nadeel hiervan is dat overheidshulp ook te leiden kan hebben onder 'goal displacement'. Anderzijds is volatiliteit bij overheidshulp minder aan de orde dan bij particuliere contributies. "Inkomsten via de overheid zijn het meest stabiel, zeker in de sociale sector" (Froelich, 1999, p 255).

Commerciële activiteiten, is de derde en laatste grote inkomstenbron van non-profitorganisaties. Bij commerciële activiteiten kunnen we een onderscheid maken tussen het verkopen van goederen en diensten die gerelateerd, niet gerelateerd zijn aan de missie van de organisatie en prijzen voor basisdiensten (zoals inkomoprijzen) (Steinberg, 1991).

Het is pas in het licht van de theorie dat organisaties de verscheidenheid van hun inkomstenbronnen zo groot mogelijk moeten houden/maken om minder afhankelijk te zijn van één welbepaalde inkomstenbron, dat commerciële activiteiten meer aandacht hebben gekregen. Hierbij wordt dan natuurlijk wel de vraag gesteld of non-profitorganisaties commerciële activiteiten kunnen uitvoeren, zonder hun hoofddoelstellingen uit het hoofd te verliezen. "Ultimately, the question is whether a nonprofit can operate a commercial venture and maintain program services true to their mission" (Hughes en Luksetich, 2004, p 206). Meer gebruik maken van commerciële activiteiten hoeft niet automatisch negatief te zijn. Wanneer de inkomsten hiervoor gebruikt worden voor de diensten en goederen die men levert, kan dit een positief effect hebben op de missie, reputatie en het vermogen om nieuwe donors aan te trekken voor de non-profitorganisatie.

Het is duidelijk dat een non-profitorganisatie haar inkomstenbronnen moet managen en haar strategie moet aanpassen, rekening houdend met haar omgeving. Elke inkomstenbron heeft zijn specifieke neveneffecten, die op een andere manier gemanaged moeten worden. De kunst is om die inkomstenstrategie te kiezen, die consistent is met de missie van de organisatie. Inkomstendiversificatie brengt wel nieuwe beperkingen met zich mee. Een grotere verscheidenheid in inkomstenbronnen betekent ook een verhoging van de financieringscriteria. Het voldoen aan de criteria van één aanbieder van middelen, kan de criteria van een andere aanbieder uitsluiten. Als gevolg zijn doelstellingconflicten en organisatorische spanningen moeilijk te managen.

In hun zoektocht naar zoveel mogelijk inkomsten, schrikken sommige non-profitorganisaties er ook niet voor terug om hun boekhouding te manipuleren (“Accounting manipulation”). Hieronder verstaan we het intentioneel verkeerd voorstellen van de financiële gegevens van de organisatie, om zo de financiële prestaties van de organisatie beter voor te stellen. Zo wordt de “program spending ratio”¹ vaak opgesmukt om zo de beslissingen van potentiële donors te beïnvloeden. Aangezien non-profitorganisaties niet tot doel hebben om hun winst te maximaliseren, gaan ze niet hun winst opsmukken maar hun aanbod van diensten of goederen (gemeten door de program spending ratio).

Een ander voorbeeld van boekhoudmanipulatie dat door non-profitorganisaties gebruikt wordt, heeft te maken met de “surplus margin”². Organisaties gaan hierbij hun winst zo laag mogelijk voorstellen en verliezen vermijden. Winst kan immers een verlies aan donors betekenen, omdat dit de indruk kan wekken dat men zich niet maximaal richt op z’n missie. Verlies kan een hoger risico op kosten van schulden betekenen en schade aan de managementreputatie aanbrengen (Trussel, 2003).

Gegevens die door non-profitorganisaties worden gegeven aan overheidsinstanties, zijn vaak beneden de kwaliteitsgrens, moeilijk te controleren en te analyseren (Burke, 2001).

¹ Program spending ratio: % van de uitgaven dat aan activiteiten wordt gespendeerd en dus niet aan administratie of inkomstenverzameling.

² Surplus margin: het overschot aan inkomsten over de kosten.

Een onderverdeling die in de financieringsbronnen vaak gemaakt wordt, is de onderverdeling enerzijds tussen bronnen die al dan niet door de vereniging zelf gecreëerd worden, respectievelijk de interne en externe financiering, en anderzijds naargelang de herkomst van de bronnen, namelijk het eigen vermogen en het vreemd vermogen.

Inkomsten uit activiteiten, de verleende dienstverlening, is een voorbeeld van interne financiering, overheidstussenkomsten zijn dan weer externe financiering (De Langhe, 2003).

Onder financiering met eigen vermogen verstaan we onder meer de bedrijfswinst van de vereniging. Met de bedrijfswinst kan men ondermeer schulden aflossen, nieuwe activa financieren, de globale financiële situatie verstevigen, enzovoort. Een ander voorbeeld van financiering met eigen vermogen, is een goed beheer van de activa, waarmee men op een onrechtstreekse wijze kan zorgen voor extra vermogen.

Onder vreemd vermogen verstaan we diverse kredietvormen die verleend worden door derden (privé personen) of financiële instellingen (De Lembre en Vanhee, 2006).

Deel 2. Onderzoek

In mijn onderzoek ga ik de financiën van de lokale dienstencentra in Brussel en Vlaanderen analyseren, in eerste instantie van Brussel en Vlaanderen apart om daarna enkele punten te vergelijken. De analyse voer ik uit aan de hand van de financiële rekeningen (van 2005) die de LDC verplicht moeten binnenbrengen bij de Vlaamse Gemeenschap om te voldoen aan de erkennings- en subsidiëringnormen en aldus subsidies te bekomen. Het werkjaar loopt van 1 januari tot 31 december. Deze rekeningen zijn openbaar en vrij opvraagbaar bij de Vlaamse Gemeenschap.

Aangezien er in Brussel maar elf lokale dienstencentra zijn, heb ik deze allemaal opgevraagd. Voor Vlaanderen werd in samenspraak met mijn promotor gekozen voor een selectie van 23 lokale dienstencentra. Van deze 23 maken er 20 deel uit van een OCMW en de overige 3 zijn VZW's. Er werd telkens een selectie gemaakt van 4 à 5 LDC uit elk van de 5 Vlaamse provincies. Om de situatie met de Brusselse dienstencentra zo goed mogelijk te benaderen, werden enkel dienstencentra uit een stedelijke omgeving gekozen.

Het is de bedoeling om op basis van die financiële gegevens na te gaan hoeveel middelen de verschillende dienstencentra hebben, van waar deze middelen komen en waarvoor deze middelen gebruikt worden.

Hoofdstuk 4. Brussel

In Brussel zijn er zoals gezegd 11 lokale dienstencentra. Deze zijn verspreid over de verschillende Brusselse gemeentes: Anderlecht (De Kaai en Cosmos), Brussel Stad (Het Anker, De Harmonie en Forum), Molenbeek (Randstad en De Vaartkapoen), Schaarbeek (Aksent), Etterbeek (Chambéry), Ukkel (De Kat) en Jette (Parkresidentie).

In hoofdstuk 2. werd reeds vermeld dat er tussen deze centra heel wat verschillen bestaan,

- of ze al dan niet in een kansarme buurt gevestigd zijn
- of ze al dan niet deel uitmaken van een groter geheel.

LDC De Kat en LDC Parkresidentie zijn gevestigd in een niet kansarme wijk, de overige centra zijn gevestigd in kansarme wijken. Zoals in hoofdstuk 1. reeds vermeld kregen deze eerste twee centra tot en met 2005 minder subsidies dan de andere centra van de VGC. Vanaf 1/1/2006 werden deze subsidies gelijkgetrokken.

We kunnen vermoeden dat het al dan niet werken in een kansarme buurt, de financiële mogelijkheden van de centra kan beïnvloeden, bijvoorbeeld de grootte van de bijdrage die aan bezoekers gevraagd kan worden, de aard van de aangeboden activiteiten,...

Op basis van de financiële stukken kunnen we uitmaken dat LDC Chambéry, LDC De Vaartkapoen, LDC Aksent en LDC Parkresidentie behoren tot een groter geheel.

Wanneer een centrum deel uitmaakt van een groter geheel kunnen we ook veronderstellen dat een aantal de kosten voor een aantal activiteiten kunnen gedeeld worden, bijvoorbeeld onderhoud van het gebouw, onthaal, administratie,...

Deze LDC zijn allen VZW's. In het stuk over de regelgeving werd reeds aangehaald dat er verschillende soorten VZW's zijn, namelijk kleine, grote of zeer grote en welke gevolgen dat heeft voor de financiële administratie van deze verenigingen.

Zoals gezien in de regelgeving wordt er op basis van drie criteria een onderscheid gemaakt tussen kleine en grote VZW's. VZW's die meer dan één van de volgende drie criteria overschrijden zijn groot: Ontvangsten < 250.000 EUR, Personeel < 5 en Balanstotaal < 100.000 EUR.

Tabel 4.0. Cijfers van de ontvangsten, personeel en balanstotaal van de Brusselse LDC
(Ontvangsten en Balanstotaal in Euro en Personeel in aantal voltijdse equivalenten)

	Ontvangsten	Personeel	Balanstotaal
De Kat	102.410,86	2	/
De Noordwijk	512.174,36	11	207.098,64
Forum	164.498,75	4,5	62.689,97
Chambéry	315.811,70	9,8	706.281,38*
Randstad	246.432,03	6	104.412,31
De Kaai	280.371,35	4,5	/
Parkresidentie	118.421,78	1	1.885.044*
Aksent	337.752,20	8,1	961.228,24*
Cosmos	267.985,94	9,4	142.910,25
Het Anker	232.106,03	6,5	120.514,49
De Welvaartkpoen	223.869,59	8	458.598,08*

* cijfer van de hele vereniging waarvan het LDC enkel een deelwerking is

Voor LDC De Kat en LDC De Kaai is er geen balans beschikbaar.

(Bron: Eigen berekeningen; cijfers Personeel (Overzicht feitelijk en gewenst personeelsbestand lokale dienstencentra Brussel) document BOD 2007)

In tabel 4.0. zien we dat er vier lokale dienstencentra zijn die meer dan één van de drie criteria overschrijden: LDC De Noordwijk, LDC Chambéry, LDC Aksent en LDC Cosmos. Deze dienstencentra zijn dus grote VZW's, de overige dienstencentra zijn kleine VZW's. Dit blijkt ook duidelijk uit de gekregen financiële rekeningen. Daar waar deze voor de vier grote VZW's allen opgemaakt, zijn volgens een vast rekeningstelsel, zijn de rekeningen van de overige dienstencentra niet opgemaakt volgens een vast schema.

In een gesprek met de centrumleider van Lokaal Dienstencentrum Cosmos heb ik een aantal tips gekregen om de inkomsten en de uitgaven van de LDC onder te verdelen in een aantal herkenbare groepen. Ik zal eerst de resultaten bespreken voor de inkomstzijde van de dienstencentra om daarna in te gaan op de uitgavenzijde.

4.1. Inkomsten

De inkomsten van lokale dienstencentra kunnen in het algemeen in drie grote groepen onderverdeeld worden: de overheidstussenkomsten, de werkingsgebonden inkomsten en andere inkomsten.

Zoals eerder al gezien, zijn er verschillende vormen van overheidstussenkomsten mogelijk (toelagen, subsidies, premies, terugbetaling van diverse kosten, gebruik van faciliteiten, enz). Op basis van de verkregen financiële rekeningen heb ik de verschillende overheidstussenkomsten ingedeeld in vier groepen: de subsidies van de Vlaamse Gemeenschap, de subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), de tewerkstellingsmaatregelen en andere overheidstussenkomsten. LDC Aksent is ingebed in een groter geheel en hiervoor zijn niet alle cijfers beschikbaar. Cijfers die we niet kunnen afleiden noteren we in de tabel als niet gedefinieerd (NG). Om die reden hebben we bij de berekening van de gemiddelden in de rubrieken 4.1. en 4.2. geen rekening gehouden met LDC Aksent en worden deze gemiddelden berekend aan de hand van de overige tien dienstencentra.

Tabel 4.1.1. a De overheidstussenkomsten (in Euro)

	Subsidies VI G	Subsidies VGC	Tewerkstellingsmaatregelen	Andere subsidies	Totaal
De Kat	30.889,94	35.559,50	8.935,07	375	75.759,51
De Noordwijk	35.437,75	71.934,98	265.178,90	11,67	372.563,30
Forum	30.889,94	75.940,00	51.622,95	2.272,96	160.725,85
Chambéry	30.948,78	71.119,00	73.458,33	39.748,96	215.275,07
Randstad	33.049,94	71.119,00	78.314,34	0	182.483,28
De Kaai	30.889,94	71.119,00	62.495,49	4.792,48	169.296,91
Parkresidentie	30.889,94	35.559,50	0	0	66.449,44
Aksent	39.042,34	71.119,00	NG	NG	110.161,34
Cosmos	33.923,78	71.119,00	96.978,31	4.607,02	206.628,11
Het Anker	30.905,54	59.540,00	106.672,75	2.201,92	199.320,21
De Welvaartkapoen	30.948,78	71.119,00	56.715,48	0	158.783,26
Gemiddelde	31.877,43	63.412,90	80.037,16	5.401,00	180.728,49

Tabel 4.1.1. b De overheidstussenkomsten (in %)

	Subsidies VI G	Subsidies VGC	Tewerkstellingsmaatregelen	Andere subsidies	Totaal
De Kat	40,80%	46,90%	11,80%	0,50%	100%
De Noordwijk	9,50%	19,30%	71,20%	0,00%	100%
Forum	19,20%	47,30%	32,10%	1,40%	100%
Chambéry	14,40%	33,00%	34,10%	18,50%	100%
Randstad	18,10%	39,00%	42,90%	0,00%	100%
De Kaai	18,30%	42,00%	36,90%	2,80%	100%
Parkresidentie	46,50%	53,50%	0,00%	0,00%	100%
Aksent	35,40%	64,60%	NG	NG	100%
Cosmos	16,40%	34,40%	46,90%	2,20%	100%
Het Anker	15,50%	29,90%	53,50%	1,10%	100%
De Welvaartkapoen	19,50%	44,80%	35,70%	0,00%	100%
Gemiddelde	21,8%	39,0%	36,5%	2,7%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Het is duidelijk waar de groepen ‘subsidies van de Vlaamse Gemeenschap (VI G)’ en ‘subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC)’ voor staan. Onder tewerkstellingsmaatregelen verstaan we premies van verschillende overheden om de tewerkstelling te bevorderen. Enkele voorbeelden van dergelijke premies zijn de Sociale Maribel, GECO (Gesubsidieerde Contractuelen), DSP. Met deze premies wordt een bepaald percentage van het loon van nieuw aan te werven werknemers betaald. Meestal moeten binnen deze projecten laaggeschoolden of ongeschoolde werknemers worden aangeworven (Vanfraussen, 2006).

In de groep andere subsidies werden tenslotte alle andere vormen van overheidstussenkomsten opgenomen zoals subsidies van de gemeente, de terugbetaling van diverse kosten (zoals voor energie) of subsidies voor specifieke projecten.

Het grootste deel van de overheidssteun komt uit de subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en van de Vlaamse Gemeenschap. We weten uit hoofdstuk 1. dat LDC De Kat en LDC Parkresidentie minder subsidies krijgen van de VGC. De overige bedragen zouden in principe voor alle dienstencentra gelijk moeten zijn, maar we stellen vast dat dit niet zo is. Redenen voor deze afwijkingen kunnen zijn, dat bepaalde saldi van andere boekjaren hier geboekt werden of dat er saldi verkeerd geboekt werden.

Verder is het duidelijk dat wat betreft de tewerkstellingsmaatregelen er grote verschillen zijn tussen de dienstencentra onderling. Zo krijgt LDC De Noordwijk 265.178,9 Euro aan tewerkstellingsmaatregelen en LDC Parkresidentie helemaal niets. Voor de meeste dienstencentra vormen de tewerkstellingsmaatregelen toch een belangrijke post in de inkomsten. De ‘andere subsidies’ hebben slechts een klein aandeel in de totale overheidstussenkomsten.

De tweede grote groep zijn de werkingsgebonden inkomsten. Dit omvat de inkomsten uit de verplichte en optionele activiteiten die de dienstencentra aanbieden aan hun bezoekers. In deze groep heb ik twee onderverdelingen gemaakt. Deze twee blokken worden gevormd door enerzijds de inkomsten uit het sociaal restaurant en de kantine en anderzijds de andere activiteiten.

Onder de inkomsten uit ‘Keuken & Kantine’ verstaan we uiteraard de inkomsten uit het sociaal restaurant en de verkoop van drank en versnaperingen in het cafetaria of kantine. Het enige LDC dat geen sociaal restaurant of kantine heeft is LDC Forum.

Alle inkomsten uit de andere activiteiten heb ik samengevat in de rubriek ‘Activiteiten’. Dit omvat dus zowel verplichte als optionele activiteiten, zoals vervoer van bezoekers, de klusjesdienst, de poetsdienst, pedicure, enz.

Tabel 4.1.2. a De werkingsgebonden inkomsten (in Euro)

	Keuken & Kantine	Activiteiten	Totaal
De Kat	5.972,86	17.949,35	23.922,21
De Noordwijk	93.446,45	14.572,46	108.018,90
Forum	0	1.359,75	1.359,75
Chambéry	75.611,83	5.497,92	81.109,75
Randstad	26.971,93	6.454,18	33.426,11
De Kaai	33.750,48	17.303,49	51.053,97
Parkresidentie	41.729,22	1.405,35	43.134,57
Aksent	NG	NG	NG
Cosmos	23.845,77	13.422,14	37.267,91
Het Anker	15.217,03	8.126,03	23.343,06
De Welvaartkapoen	49.422,64	15.663,69	65.086,33
Gemiddelde	36.596,82	10.175,44	46.772,26

Tabel 4.1.2. b De werkingsgebonden inkomsten (in %)

	Keuken & Kantine	Activiteiten	Totaal
De Kat	25,00%	75,00%	100%
De Noordwijk	86,50%	13,50%	100%
Forum	0,00%	100,00%	100%
Chambéry	93,20%	6,80%	100%
Randstad	80,70%	19,30%	100%
De Kaai	66,10%	33,90%	100%
Parkresidentie	96,70%	3,30%	100%
Aksent	NG	NG	NG
Cosmos	64,00%	36,00%	100%
Het Anker	65,20%	34,80%	100%
De Welvaartkapoen	75,90%	24,10%	100%
Gemiddelde	65,3%	34,7%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Uit tabel 4.1.2. a en b blijkt meteen dat het sociaal restaurant en de kantine een heel belangrijke bron van inkomsten is voor bijna alle dienstencentra. De inkomsten van alle andere activiteiten tezamen zijn voor bijna ieder lokaal dienstencentrum steeds kleiner dan deze van het sociaal restaurant en de kantine.

De derde en laatste groep inkomsten zijn de andere inkomsten. Deze groep bestaat uit vijf onderverdelingen namelijk de giften, huurinkomsten, financiële opbrengsten, uitzonderlijke opbrengsten en diverse opbrengsten.

De rubriek giften omvat alle particuliere bijdragen, zowel van individuen, bedrijven als van stichtingen. Onder de huurinkomsten vallen alle inkomsten uit de verhuur van allerlei materiaal en lokalen. De financiële opbrengsten omvatten verkregen intresten en andere inkomsten uit financiële transacties. Alle inkomsten die niet onder één van de vorige rubrieken gerangschikt kon worden, worden opgenomen in de post 'diverse opbrengsten'.

Tabel 4.1.3. a De andere inkomsten (in Euro)

	Giften	Verhuur	Fin. Opbrengsten	Uitzonderlijk Opbrengsten	Diverse	Totaal
De Kat	419,73	978,00	1.158,77	0,00	172,68	2.729,18
De Noordwijk	2.000,00	10.172,21	243,50	18.187,36	989,12	31.592,19
Forum	1.577,47	0,00	835,68	0,00	0,00	2.413,15
Chambéry	1.011,67	1.241,93	1.722,77	132,82	14.663,39	18.772,58
Randstad	18.750,00	0,00	0,00	0,00	11.772,16	30.522,16
De Kaai	254,20	14.220,50	3.892,20	32.051,10	9.602,53	60.020,53
Parkresidentie	0,00	361,00	0,00	0,00	8.476,77	8.837,77
Aksent	0,00	0,00	119,77	2.000,00	225.471,10	227.590,87
Cosmos	2.297,00	7.326,50	605,63	10.991,24	2.869,51	24.089,88
Het Anker	2.605,70	895,60	1.324,54	0,00	4.616,92	9.442,76
De Welvaartkapoen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gemiddelde	2.891,58	3.519,57	978,31	6.136,25	5.316,31	18.842,02

Tabel 4.1.3. b De andere inkomsten (in %)

	Giften	Verhuur	Fin. Opbrengsten	Uitzonderlijk Opbrengsten	Diverse	Totaal
De Kat	15,40%	35,80%	42,50%	0,00%	6,30%	100%
De Noordwijk	6,30%	32,20%	0,80%	57,60%	3,10%	100%
Forum	65,40%	0,00%	34,60%	0,00%	0,00%	100%
Chambéry	5,40%	6,60%	9,20%	0,70%	78,10%	100%
Randstad	61,40%	0,00%	0,00%	0,00%	38,60%	100%
De Kaai	0,40%	23,70%	6,50%	53,40%	16,00%	100%
Parkresidentie	0,00%	4,10%	0,00%	0,00%	95,90%	100%
Aksent	0,00%	0,00%	0,10%	0,90%	99,10%	100%
Cosmos	9,50%	30,40%	2,50%	45,60%	11,90%	100%
Het Anker	27,60%	9,50%	14,00%	0,00%	48,90%	100%
De Welvaartkapoen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0%
Gemiddelde	19,1%	14,2%	11,0%	20,7%	34,9%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Er is een grote variabiliteit in de ‘andere opbrengsten’ van de verschillende dienstencentra. De giften vormen eerder een marginale post in de totale inkomsten, uitgezonderd voor LDC Randstad, dat met 18.750 Euro aan particuliere bijdragen ruimschoots meer binnenkrijgt dan de andere centra.

Hetzelfde kan gezegd worden voor de overige rubrieken. Deze bronnen van inkomsten blijven eerder beperkt, met uitzondering van telkens enkele dienstencentra. Zowel voor wat de huurinkomsten en de uitzonderlijke opbrengsten, zijn LDC De Noordwijk, LDC De Kaai en LDC Cosmos de uitzondering op de regel. Bij de diverse inkomsten valt enkel het grote

bedrag op voor LDC Aksent, wat dus zoals eerder al gemeld, het gevolg is van het feit dat er voor de meeste rubrieken enkel cijfers beschikbaar zijn voor het geheel van de organisatie en deze dus niet gespecificeerd kunnen worden voor het dienstencentrum zelf.

Tabel 4.1.4. a Vergelijking van de drie grote inkomstenbronnen (in Euro)

	Totaal overheidstussenkomsten	Werkingsgebonden opbrengsten	Andere	Totaal
De Kat	75.759,51	23.922,21	2.729,18	102.410,86
De Noordwijk	372.563,30	108.018,90	31.592,19	512.174,36
Forum	160.725,85	1.359,75	2.413,15	164.498,75
Chambéry	215.275,07	81.109,75	19.427,88	315.811,70
Randstad	182.483,28	33.426,11	30.522,16	246.432,03
De Kaai	169.296,91	51.053,97	60.020,53	280.371,35
Parkresidentie	66.449,44	43.134,57	8.837,77	118.421,78
Aksent	110.161,34	NG	227.590,90	337.752,20
Cosmos	206.628,11	37.267,91	24.089,88	267.985,94
Het Anker	199.320,21	23.343,06	9.442,76	232.106,03
De Welvaartkapoen	158.783,26	65.086,33	0	223.869,59
Gemiddelde	180.728,49	46.772,26	18.907,55	246.408,24

Tabel 4.1.4. b Vergelijking van de drie grote inkomstenbronnen (in %)

	Totaal overheidstussenkomsten	Werkingsgebonden opbrengsten	Andere	Totaal
De Kat	74,00%	23,40%	2,70%	100%
De Noordwijk	72,70%	21,10%	6,20%	100%
Forum	97,70%	0,80%	1,50%	100%
Chambéry	68,20%	25,70%	6,20%	100%
Randstad	74,10%	13,60%	12,40%	100%
De Kaai	60,40%	18,20%	21,40%	100%
Parkresidentie	56,10%	36,40%	7,50%	100%
Aksent	32,60%	NG	67,40%	100%
Cosmos	77,10%	13,90%	9,00%	100%
Het Anker	85,90%	10,10%	4,10%	100%
De Welvaartkapoen	70,90%	29,10%	0,00%	100%
Gemiddelde	73,7%	19,2%	7,1%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Uit tabel 4.1.4. b blijkt duidelijk dat de belangrijkste inkomensbron van de dienstencentra uit overheidssteun komt. Gemiddeld bedragen de overheidstussenkomsten 73,7% van de totale inkomsten van de LDC. Dit houdt dus in dat alle centra sterk afhankelijk zijn van de steun die ze van de verschillende overheden krijgen. Dit geldt in het bijzonder voor LDC Forum, waar praktisch alle inkomsten via de overheid verkregen worden.

De tweede belangrijkste inkomstenbron zijn de werkingsgebonden opbrengsten. Deze hebben een gemiddeld aandeel van 19,2%. Ongeveer één vijfde van de inkomsten genereren de dienstencentra dus uit de verplichte en optionele activiteiten die ze aan hun bezoekers aanbieden. LDC Forum springt uiteraard ook hier weer in het oog met een heel klein percentage. Dit is het gevolg van het feit dat dit het enige centrum is zonder keuken en kantine.

De kleinste inkomstenbron wordt gevormd door de ‘andere opbrengsten’. Gemiddeld bedragen deze 7,1%. De ‘andere opbrengsten’ blijven voor acht van de tien dienstencentra onder de 10%. Enkel voor LDC De Kaai en LDC Randstad is het aandeel van de ‘andere opbrengsten’ hoger.

4.2. Kosten

Net zoals de inkomsten werden de kosten in drie grote groepen onderverdeeld. Het gaat om de personeelskosten (PK), de werkingskosten (WK) en de investeringskosten (IK).

De personeelskosten omvatten zowel de bezoldigingen van de reguliere contracten als de verschillende nepstatuten en alle sociale lasten en pensioenen. Personeelskosten zijn uiteraard ook werkingsgebonden kosten, maar omdat deze zoals we later zullen zien, zo’n groot blok vormen in de kosten, hebben we ze apart gegroepeerd.

De tweede groep kosten zijn de werkingskosten (zie p. 36 en 37). Deze omvatten alle kosten die door de centra worden gemaakt om te voorzien in de werking.

De werkingskosten hebben we nog eens onderverdeeld in tien groepen: huurkosten en onroerende voorheffing, afschrijvingen, energie, activiteiten, administratie, keuken & kantine, financiële kosten, onderhoud en herstellingen, uitzonderlijke kosten, en andere werkingskosten.

In de categorie ‘huur en onroerende voorheffing’ zien we meteen dat voor de centra die huurkosten hebben, deze meteen ook hoog uitvallen. Dat vele LDC geen huurlasten hebben stamt voort uit het feit dat ze ofwel eigenaar zijn van hun gebouwen (en dus onroerende voorheffing moeten betalen) of dat ze gratis gebruik kunnen maken van faciliteiten die door de overheid of door de overkoepelende organisatie beschikbaar gesteld worden. De getallen

die niet in het grijs staan, slaan op de dienstcentra die onroerende voorheffing moeten betalen op hun gebouwen. Drie centra vermelden noch huurkosten, noch onroerende voorheffing: LDC Chambéry, LDC Parkresidentie en LDC De welvaartkapoen.

Onder de afschrijvingskosten verstaan we de afschrijvingen op de vaste activa (gebouwen, machines, installaties meubilair en rollend materieel) van de dienstcentra. Ook in deze rubriek zien we grote verschillen tussen de verschillende centra.

Bij de energiekosten zien we weer hetzelfde verhaal, weliswaar in minder grote mate als bij de huurkosten; waar deze voor sommige centra niet bestaan of verwaarloosbaar zijn (LDC Cosmos, LDC De Welvaartkapoen en LDC Forum) vormen ze voor andere centra een grote kost (LDC De Noordwijk en LDC Ranstad).

Tabel 4.2.1. a De werkingskosten (in Euro)

	Huur/onroerende voorheffing	Afschrijvingen	Energie	Activiteiten	Administratie	Keuken& Kantine	Fin. Kosten	Onderhoud& Herstellingen	Uitzonderlijke kosten	Andere	Totaal WK
De Kat	14.791,32	0,00	1.791,75	17.141,05	5.309,49	4.531,85	619,11	203,78	0,00	2.243,67	46.632,02
De Noordwijk	4.360,79	13.858,69	15.535,39	3.274,58	8.755,40	84.337,29	981,42	10.230,23	4.358,00	23.790,93	169.482,72
Forum	4.897,22	1.648,38	921,98	1.212,94	4.982,69	0,00	57,75	1.692,63	0,00	4.125,86	19.539,45
Chambéry	0,00	27.954,89	5.275,50	10.205,01	9.927,26	68.240,80	25,38	4.710,72	65,00	7.207,12	133.611,68
Randstad	1.474,83	0,00	13.262,24	8.747,72	5.093,54	14.717,03	0,00	3.356,80	0,00	7.067,31	53.719,47
De Kaai	6.392,78	40.718,30	8.894,24	12.008,54	12.317,87	29.652,60	97,96	7.609,05	0,00	18.770,56	136.461,90
Parkresidentie	0,00	26.517,25	4.735,18	5.430,50	6.609,25	43.029,05	22.271,04	6.906,00	0,00	3.075,00	118.573,27
Aksent	15.574,53	1.083,36	NG	19.480,23	7.964,51	NG	124,62	NG	603,63	47.931,09	92.761,97
Cosmos	6.197,30	13.094,94	0,00	6.045,82	8.319,60	19.660,43	2.947,54	5.958,01	4.727,20	46.025,12	112.975,96
Het Anker	9.710,32	2.871,80	3.614,18	2.796,91	5.789,07	17.740,23	246,51	4.133,80	0,00	8.829,15	55.731,97
De Welvaartkapoen	0,00	0,00	0,00	22.216,29	13.064,08	36.373,88	0,00	0,00	0,00	20.792,43	92.446,68
Gemiddelde	4.782,46	12.666,43	5.403,05	8.907,94	8.016,83	31.828,32	2.724,67	4.480,10	915,02	14.192,72	93.917,51

Tabel 4.2.1. b De werkingskosten (in %)

	Huur/ Onroerende voorheffing	Afschrijvingen	Energie	Activiteiten	Administratie	Keuken& Kantine	Fin. Kosten	Onderhoud& Herstellingen	Uitzonderlijke kosten	Andere	Totaal WK
De Kat	31,7%	0,0%	3,8%	36,8%	11,4%	9,7%	1,3%	0,4%	0,0%	4,8%	100%
De Noordwijk	2,6%	8,2%	9,2%	1,9%	5,2%	49,8%	0,6%	6,0%	2,6%	14,0%	100%
Forum	25,1%	8,4%	4,7%	6,2%	25,5%	0,0%	0,3%	8,7%	0,0%	21,1%	100%
Chambéry	0,0%	20,9%	3,9%	7,6%	7,4%	51,1%	0,0%	3,5%	0,0%	5,4%	100%
Randstad	2,7%	0,0%	24,7%	16,3%	9,5%	27,4%	0,0%	6,2%	0,0%	13,2%	100%
De Kaai	4,7%	29,8%	6,5%	8,8%	9,0%	21,7%	0,1%	5,6%	0,0%	13,8%	100%
Parkresidentie	0,0%	22,4%	4,0%	4,6%	5,6%	36,3%	18,8%	5,8%	0,0%	2,6%	100%
Aksent	16,8%	1,2%	0,0%	21,0%	8,6%	0,0%	0,1%	0,0%	0,7%	51,7%	100%
Cosmos	5,5%	11,6%	0,0%	5,4%	7,4%	17,4%	2,6%	5,3%	4,2%	40,7%	100%
Het Anker	17,1%	5,1%	6,4%	4,9%	10,2%	31,3%	0,4%	7,3%	0,0%	17,2%	100%
De Welvaartkapoen	0,0%	0,0%	0,0%	24,0%	14,1%	39,3%	0,0%	0,0%	0,0%	22,5%	100%
Gemiddelde	8,9%	10,6%	6,3%	11,7%	10,5%	28,4%	2,4%	4,9%	0,7%	15,5%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

De groep ‘activiteiten’ omvat alle kosten die gemaakt worden voor de verplichte en optionele activiteiten, die door de centra aangeboden worden aan hun bezoekers (met uitzondering van de kosten gemaakt voor het sociaal restaurant en de kantine). Dit zijn dus zowel recreatieve, informatieve als ondersteunende activiteiten.

In de administratiekosten zitten, zoals het woord het zelf zegt, alle kosten die gemaakt worden voor de administratie van de organisatie. Dit zijn onder andere uitgaven voor allerlei kantoorbenodigdheden, verzendingskosten, telefoonkosten, kosten voor documentatie, enz.

De uitgaven voor het sociaal restaurant en de cafetaria hebben we net als bij de inkomsten weer onderscheiden van de kosten voor de andere activiteiten. De post ‘keuken & kantine’ is voor alle dienstencentra (met uitzondering van LDC Forum) zo belangrijk dat we deze in een aparte groep hebben geplaatst.

Interessant is nu om het begrip ‘program spending ratio’, dat we in het literatuurstuk hebben geïntroduceerd, hier eens te toetsen aan de hand van de verkregen gegevens.

Onder de ‘program spending ratio’ verstaan we het percentage van de totale uitgaven dat aan de activiteiten wordt gespenseerd. Om dit voor de dienstencentra te berekenen op basis van de groepen die wij gemaakt hebben, moeten we dus de rubrieken ‘activiteiten’ en ‘keuken & kantine’ optellen en dit delen door de totale kosten.

Tabel 4.2.2. De program spending ratio (in %)

	Activiteiten	Keuken&Kantine	Totaal kosten	Program spending ratio
De Kat	17.141,05	4.531,85	110.870,42	0,20
De Noordwijk	3.274,58	84.337,29	476.291,72	0,18
Forum	1.212,94	0	164.498,75	0,01
Chambéry	10.205,01	68.240,80	300.411,86	0,26
Randstad	8.747,72	14.717,03	242.145,69	0,10
De Kaai	12.008,54	29.652,60	234.840,19	0,18
Parkresidentie	5.430,50	43.029,05	138.115,27	0,35
Aksent	19.480,23	NG	337.752,20	NG
Cosmos	6.045,82	19.660,43	267.985,94	0,10
Het Anker	2.796,91	17.740,23	232.106,03	0,09
De Welvaartkapoen	22.216,29	36.373,88	244.682,57	0,24
Gemiddelde	8.907,94	31.828,32	241.194,84	0,17

(Bron: Eigen berekeningen)

Gemiddeld spenderen de lokale dienstencentra dus 17% van hun totale uitgaven aan activiteiten. Koplopers zijn LDC Parkresidentie (35%), LDC Chambéry (26%) en LDC De Welvaartkapoen (24%). LDC Forum valt omgekeerd in het oog met een program spending ratio van amper 1 %.

De financiële kosten zijn voor praktisch alle centra klein. LDC Parkresidentie en LDC Cosmos vormen hierop een uitzondering.

In de categorie ‘onderhoud en herstellingen’ werden alle kosten opgenomen die te maken hebben met onderhoud en herstellingen van gebouwen, machines, installaties en rollend materieel. Uit de cijfers blijkt dat dit voor het overgrote deel van de LDC een niet te verwaarlozen kost vormt.

Enkel LDC De Noordwijk en LDC Cosmos hebben grote uitzonderlijke kosten.

Al de kosten die niet gerangschikt konden worden in één van de vorige categorieën werden in de post ‘andere’ geplaatst. Voorbeelden hiervan zijn allerlei premies die betaald worden voor onder andere de brand – en autoverzekering, gerechtskosten, huisvuil en containerkosten, enz.

De derde en laatste grote groep in de kosten zijn de investeringskosten. We zien dat enkel LDC Randstad en LDC Het Anker grote investeringen deden in het jaar 2005. Voor LDC Randstad gaat het hier over de aankoop van een nieuwe minibus en grote renovatiewerken aan hun lokalen. LDC Het Anker kocht in 2005 een nieuwe televisie en computer aan.

Tabel 4.2.3. a Vergelijking van de drie grote kostengroepen (in Euro)

	PK	WK	IK	Totaal
De Kat	64.238,40	46.632,02	0,00	110.870,42
De Noordwijk	306.809,00	169.482,72	0,00	476.291,72
Forum	144.959,30	19.539,45	0,00	164.498,75
Chambéry	166.800,18	133.611,68	0,00	300.411,86
Randstad	139.339,18	53.719,47	49.087,04	242.145,69
De Kaai	98.378,29	136.461,90	0,00	234.840,19
Parkresidentie	19.542,00	11.8573,27	0,00	138.115,27
Aksent	244.990,23	92.761,97	0,00	337.752,20
Cosmos	155.009,98	112.975,96	0,00	267.985,94
Het Anker	175.214,54	55.731,97	1.159,52	232.106,03
De Welvaartkapoen	152.235,89	92.446,68	0,00	244.682,57
Gemiddelde	142.252,68	93.917,51	5.024,66	241.194,84

Tabel 4.2.3. b Vergelijking van de drie grote kostengroepen (in %)

	PK	WK	IK	Totaal
De Kat	57,90%	42,10%	0,00%	100%
De Noordwijk	64,40%	35,60%	0,00%	100%
Forum	88,10%	11,90%	0,00%	100%
Chambéry	55,50%	44,50%	0,00%	100%
Randstad	57,50%	22,20%	20,30%	100%
De Kaai	41,90%	58,10%	0,00%	100%
Parkresidentie	14,10%	85,90%	0,00%	100%
Aksent	72,50%	27,50%	0,00%	100%
Cosmos	57,80%	42,20%	0,00%	100%
Het Anker	75,50%	24,00%	0,50%	100%
De Welvaartkapoen	62,20%	37,80%	0,00%	100%
Gemiddelde	57,5%	40,4%	2,1%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Uit tabel 4.2.3. b blijkt dat de personeelskosten ruim het grootste aandeel hebben van de drie grote kostengroepen in de totale kosten met een gemiddelde van 57,5%. Opvallend is toch dat dit percentage zeer grote schommelingen maakt over de verschillende dienstcentra. Twee centra die extra opvallen zijn LDC Parkresidentie en LDC Forum. LDC Forum heeft maar liefst een aandeel van 88% van de PK in de totale kosten. Bij LDC Parkresidentie daarentegen bedraagt dit aandeel slechts 14%.

De werkingskosten hebben een gemiddeld aandeel van 40%. Ook hier vinden we hetzelfde patroon van grote verschillen in percentages tussen de verschillende centra terug. Aangezien

de investeringskosten voor LDC Parkresidentie en LDC Forum 0 zijn, zijn zij weer de twee extremen, maar nu uiteraard in omgekeerde zin.

Dezelfde conclusie maakten we ook al bij het stuk over de ‘program spending ratio’, waar LDC Parkresidentie de grootste waarde had en LDC Forum de kleinste.

In 2005 hebben de meeste centra geen noemenswaardige investeringen gedaan. De uitzondering hierop wordt gevormd door LDC Randstad, waar deze investeringen meteen 20% van de totale kosten bedragen.

4.3. Resultaat

Tabel 4.3.1. Resultaat van de Brusselse LDC (in Euro)

	Opbrengsten	Kosten	Winst/ Verlies
De Kat	102.410,86	110.870,42	-8.459,56
De Noordwijk	512.174,36	476.291,72	35.882,64
Forum	164.498,75	164.498,75	0,00
Chambéry	315.811,70	300.411,86	15.399,84
Randstad	246.432,03	242.145,69	4.286,34
De Kaai	280.371,35	234.840,19	45.531,16
Parkresidentie	118.421,78	138.115,27	-19.693,49
Aksent	337.752,20	337.752,20	0,00
Cosmos	267.985,94	267.985,94	0,00
Het Anker	232.106,03	232.106,03	0,00
De Welvaartkapoen	223.869,59	244.682,57	-20.812,98
Gemiddelde	254.712,24	249.972,79	4.739,45

(Bron: Eigen berekeningen)

Aangezien de totale opbrengsten – en kostencijfers voor LDC Aksent wel gekend zijn, wordt het gemiddelde hier wel berekend aan de hand van de elf dienstencentra.

Er is geen eenduidig verband in de winst of verlies die de lokale dienstencentra maken. In tabel 4.3.1. zien we dat er centra zijn die relatief veel winst maken (LDC De Noordwijk, LDC Chambéry en LDC De Kaai) en anderzijds zijn er ook centra die veel verlies maken (LDC De Kat, LDC Parkresidentie en LDC De Welvaartkapoen). Gemiddeld maken de Brusselse dienstencentra 4.739,45 Euro winst.

Opvallend is ook dat van de elf lokale dienstencentra, er vier noch winst, noch verlies maken. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor boekhoudmanipulatie. Zoals eerder in het literatuurstuk aangegeven kunnen organisaties de neiging hebben om hun winst zo laag

mogelijk voor te stellen en verliezen te vermijden. Grote winstcijfers zouden immers kunnen leiden tot een verlies aan donors en grote verliezen tot grote kosten van schulden. Een echt bewijs voor boekhoudmanipulatie is dit natuurlijk echter niet.

Hoofdstuk 5. Vlaanderen

Zoals eerder aangegeven werd er voor Vlaanderen een selectie gemaakt van 23 Lokale dienstencentra. Er werden vier à vijf centra gekozen uit elke provincie, enkel uit een stedelijke omgeving, om de Brusselse situatie zo goed mogelijk te benaderen.

De volgende dienstencentra werden opgenomen:

- Voor West – Vlaanderen: LDC 't Reitje (Brugge), LDC De Conde (Kortrijk),
LDC De Boeie (Oostende), LDC De Kersecorff (Ieper) en
LDC De Westkant (Ieper);
- Voor Oost – Vlaanderen: LDC Sint Vincentius (Dendermonde), LDC De Boei (Gent),
LDC De Horizon (Gent), LDC Ten Hove (Gent) en
LDC Solidariteit voor het Gezin (Gent);
- Voor Vlaams – Brabant: LDC Ruelenspark (Leuven), LDC De Kassei (Vilvoorde),
LDC Hazeweide (Vilvoorde), LDC 't Pavilioentje
(St-Pieters-Leeuw) en LDC Breugheldal (Dilbeek);
- Voor Antwerpen: LDC Arena (Antwerpen), LDC De Boskes (Antwerpen), LDC De Brem
(Antwerpen), LDC De Rooster (Mechelen) en LDC Apfelbaum-Laub
(Antwerpen);
- Voor Limburg: LDC De Scholm (Genk), LDC De Holm (Genk) en LDC Cicindriahuis
(St-Truiden).

Deze dienstencentra maken allen deel uit van het OCMW met uitzondering van drie centra, namelijk LDC De Westkant, LDC Solidariteit voor het Gezin en LDC Apfelbaum-Laub; dit zijn VZW's.

Omdat de beschikbare gegevens van de dienstencentra die deel uitmaken van een OCMW zodanig verschillen van deze van de VZW's gaan we deze steeds apart bespreken.

5.1. Inkomsten

5.1.1. De OCMW's

De inkomsten hebben we ingedeeld in vijf grote groepen: de werkingsopbrengsten, andere opbrengsten, de financiële opbrengsten, de uitzonderlijke opbrengsten en de gemeentelijke bijdrage.

De werkingsopbrengsten omvatten de verkoop van goederen en de levering van diensten in het kader van de gewone activiteitsuitoefening van het dienstencentrum.

Onder de andere opbrengsten verstaan we de van derden en met de activiteit van het dienstencentrum verbonden opbrengsten, die niet hun oorsprong vinden in de verkoop of een dienstverlening aan derden. Subsidies of compenserende bedragen worden hieronder opgenomen.

De financiële opbrengsten bestaan uit de opbrengsten uit financiële vaste activa, uit vlottende activa en overige financiële opbrengsten.

In de uitzonderlijke opbrengsten worden de opbrengsten opgenomen die geen verband houden met de gewone activiteit van het dienstencentrum.

De gemeentelijke bijdrage is de jaarlijkse toelage die het OCMW ontvangt van de gemeente. Deze bijdrage wordt gebruikt door de verschillende diensten en werkingen van het OCMW (Dhaenens, 2007).

Tabel 5.1.1.1. a Vergelijking van de vijf grote inkomstenbronnen (in Euro)

	Werkings- opbrengsten	Andere Opbrengsten	Financiële Opbrengsten	Uitzonderlijke Opbrengsten	Gemeentelijke bijdrage	Totaal
t Reitje	21.905,96	35.294,87	2,34	0	0	57.203,17
De Conde	41.104,41	29.022,30	0,00	0,00	144.422,60	214.549,31
<i>De Boeie</i>	<i>11.785.697,00</i>	<i>17.861.041,00</i>	<i>611.742,00</i>	<i>1,00</i>	<i>9.126.609,00</i>	<i>39.385.090,00</i>
De Kersecorff	172.671,35	130.842,71	0,00	3.600,00	255.679,85	562.793,91
Sint Vincentius	66.333,42	37.154,47	0,00	0,00	127.870,48	231.358,37
De Boei	73.666,36	29.813,85	3.300,77	5.249,50	0,00	112.030,48
De Horizon	87.080,24	39.339,08	871,46	4.673,74	0,00	131.964,52
Ten Hove	179.110,74	49.356,67	16.553,57	7.259,61	0,00	252.280,59
Ruelenspark	29.475,00	33.674,00	0,00	0,00	0,00	63.149,00
De Kassei	28.221,18	25.791,52	0,00	0,00	0,00	54.012,70
Hazeweide	16.829,96	25.791,52	0,00	0,00	0,00	42.621,48
t Pavilioentje	119.224,45	27.040,24	3.448,07	0,00	177.910,67	327.623,43
Arena	64.518,14	87.265,87	0,00	30.066,03	218.753,91	400.603,95
De Boskes	5.933,07	8.855,26	48.970,68	0,00	35.962,48	99.721,49
De Brem	95.434,46	113.416,53	-9,36	12.978,89	174.831,18	396.651,70
De Rooster	36.846,26	31.751,68	0,00	0,00	89.377,69	157.975,63
De Scholm	20.831,00	27.901,80	1.975,37	0,00	0,00	50.708,17
De Holm	19.445,80	25.741,80	635,40	0,00	0,00	45.823,00
Cicindriahuis	14.797,59	25.385,85	0,00	0,00	0,00	40.183,44
Breugheldal	119.030,00	61.141,00	0,00	0,00	201.663,00	381.834,00
Gemiddelde	63.813,65	44.451,63	3.986,75	3.359,36	75.077,47	190.688,86

Tabel 5.1.1.1. b Vergelijking van de vijf grote inkomstenbronnen (in %)

	Werkings- opbrengsten	Andere Opbrengsten	Financiële Opbrengsten	Uitzonderlijke Opbrengsten	Gemeentelijke bijdrage	Totaal
t Reitje	38,3%	61,7%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
De Conde	19,2%	13,5%	0,0%	0,0%	67,3%	100%
<i>De Boeie</i>	29,9%	45,3%	1,6%	0,0%	23,2%	100%
De Kersecorff	30,7%	23,2%	0,0%	0,6%	45,4%	100%
Sint Vincentius	28,7%	16,1%	0,0%	0,0%	55,3%	100%
De Boei	65,8%	26,6%	2,9%	4,7%	0,0%	100%
De Horizon	66,0%	29,8%	0,7%	3,5%	0,0%	100%
Ten Hove	71,0%	19,6%	6,6%	2,9%	0,0%	100%
Ruelenspark	46,7%	53,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
De Kassei	52,2%	47,8%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
Hazeweide	39,5%	60,5%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
t Pavilioentje	36,4%	8,3%	1,1%	0,0%	54,3%	100%
Arena	16,1%	21,8%	0,0%	7,5%	54,6%	100%
De Boskes	5,9%	8,9%	49,1%	0,0%	36,1%	100%
De Brem	24,1%	28,6%	0,0%	3,3%	44,1%	100%
De Rooster	23,3%	20,1%	0,0%	0,0%	56,6%	100%
De Scholm	41,1%	55,0%	3,9%	0,0%	0,0%	100%
De Holm	42,4%	56,2%	1,4%	0,0%	0,0%	100%
Cicindriahuis	36,8%	63,2%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
Breugheldal	31,2%	16,0%	0,0%	0,0%	52,8%	100%
Gemiddelde	37,7%	33,2%	3,5%	1,2%	24,6%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Voor LDC De Boeie zijn er enkel geconsolideerde gegevens beschikbaar van het OCMW. Deze gegevens hebben we schuin gedrukt en worden in wat volgt niet opgenomen in de berekening van de gemiddeldes. De gemiddelden werden dus steeds berekend aan de hand van de overige negentien dienstencentra.

Uit tabel 5.1.1.1. a en b blijkt dat de gemeentelijke bijdrage de derde grootste inkomst vormt voor de dienstencentra in Vlaanderen. Voor sommige centra staat er een nul in de tabel, dit betekent niet dat zij geen gemeentelijke bijdrage krijgen. Voor deze centra wordt de gemeentelijke bijdrage enkel weergegeven op geconsolideerde basis in de resultatenrekening van het OCMW. We kunnen deze dus niet specificeren voor de dienstencentra individueel. Het gemiddelde van de gemeentelijke bijdrage, berekend aan de hand van de negen dienstencentra waarvoor deze wel gespecificeerd werd, is gelijk aan 158.496,87 Euro. Hieruit blijkt dat de gemeentelijke bijdrage eigenlijk de grootste inkomst vormt voor de Vlaamse OCMW – dienstencentra. De werkingsopbrengsten en de andere opbrengsten hebben een

gemiddelde van 37,7 % en 33,2 %. Deze gemiddeldes zijn overschat aangezien het gemiddelde van de gemeentelijke bijdrage onderschat is.

De financiële en uitzonderlijke opbrengsten hebben maar een marginaal aandeel in de inkomsten van de centra.

5.1.2. De VZW's

Voor de drie VZW's die we geselecteerd hebben uit de dienstencentra in Vlaanderen, gebruiken we opnieuw dezelfde groepen als bij de Brusselse centra. De reden hiervoor is dat de financiële berichtgeving gelijkaardig is tussen deze organisaties.

Tabel 5.1.2.1. a Vergelijking van de drie grote inkomstenbronnen (in Euro)

	Overheidstussenkomsten	Werkingsgebonden Opbrengsten	Andere	Totaal
Solidariteit voor het gezin	26.468,29	19.146,08	0,00	45.614,37
Apfelbaum-Laub	30.826,48	11.920,89	0,00	42.747,37
De Westkant	28.791,60	7.994,81	399,09	37.185,50
Gemiddelde	28.695,46	13.020,59	133,03	41.849,08

Tabel 5.1.2.1. b Vergelijking van de drie grote inkomstenbronnen (in %)

	Overheidstussenkomsten	Werkingsgebonden Opbrengsten	Andere	Totaal
Solidariteit voor het gezin	58,0%	42,0%	0,0%	100%
Apfelbaum-Laub	72,1%	27,9%	0,0%	100%
De Westkant	77,4%	21,5%	1,1%	100%
Gemiddelde	69,2%	30,5%	0,4%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Opvallend aan deze cijfers is dat deze lokale dienstencentra vrij gelijkaardige cijfers hebben. Net als bij de Brusselse dienstencentra vormen de overheidstussenkomsten de grootste opbrengst in de totale opbrengsten met een gemiddeld aandeel van 69,2%. De werkingsgebonden opbrengsten zijn de tweede grootste groep, met een gemiddelde van iets meer dan 30%. De andere opbrengsten zijn verwaarloosbaar.

5.2. Kosten

5.2.1. De OCMW's

De kosten werden in vier groepen ingedeeld: de werkingskosten (WK), de personeelskosten (PK), de financiële kosten (FK) en de uitzonderlijke kosten (UK).

De werkingskosten werden nog eens onderverdeeld in drie groepen, namelijk de afschrijvingen, diensten en diverse goederen en de andere werkingskosten.

De personeelskosten omvatten wederom de bezoldigingen van zowel de reguliere contracten als de nepstatuten, de sociale lasten en de pensioenen. De personeelskosten zijn uiteraard ook werkingskosten, maar omdat zij wederom zo'n grote post vormen hebben we ze in een aparte groep geklasseerd.

De financiële kosten bestaan uit de kosten van schulden, waardeverminderingen op vlottende activa en andere financiële kosten.

In de uitzonderlijke kosten zitten onder meer de uitzonderlijke afschrijvingen op materiële en immateriële activa en voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten.

Tabel 5.2.1.1. a Vergelijking van de vier grote kostengroepen (in Euro)

	WK	PK	FK	UK	TOTAAL
t Reitje	46.079,47	113.692,36	0,00	0,00	159.771,83
De Conde	122.152,42	92.487,41	0,00	0,00	214.639,83
De Boeie	16.976.501,00	22.135.344,00	755.003,00	280,00	39.867.129,00
De Kersecorff	242.284,20	322.485,94	17.220,91	468,64	582.459,69
Sint Vincentius	156.464,78	75.150,95	28,80	0,00	231.644,53
De Boei	117.985,85	300.849,92	10.166,23	0,00	431.755,89
De Horizon	147.141,87	267.853,50	213,93	0,00	417.309,30
Ten Hove	359.989,84	416.049,83	8.422,20	0,00	784.461,87
Ruelenspark	29.629,00	0,00	0,00	0,00	29.629,00
De Kassei	30.474,66	126.395,65	0,00	0,00	156.870,31
Hazeweide	18.161,38	78.240,38	0,00	0,00	96.401,76
t Pavilioentje	217.289,61	117.111,64	212,36	0,00	334.613,61
Arena	168.498,65	207.510,35	11.587,04	0,00	387.596,04
De Boskes	106.159,73	18.172,16	0,00	741,54	125.073,43
De Brem	239.471,67	180.090,62	587,95	109,99	420.260,23
De Rooster	60.082,63	104.807,59	0,00	181,57	165.071,79
De Scholm	63.943,47	0,00	0,00	0,00	63.943,47
De Holm	84.053,74	0,00	0,00	0,00	84.053,74
Cicindriahuis	35.523,91	37.622,45	0,00	0,00	73.146,36
Breugeldal	205.367,00	228.238,00	2.105,00	332,00	436.042,00
Gemiddelde	128.987,05	141.408,36	2.660,23	96,51	273.407,61

Tabel 5.2.1.1. b Vergelijking van de vier grote kostengroepen (in%)

	WK	PK	FK	UK	TOTAAL
t Reitje	28,8%	71,2%	0,0%	0,0%	100%
De Conde	56,9%	43,1%	0,0%	0,0%	100%
De Boeie	42,6%	55,5%	1,9%	0,0%	100%
De Kersecorf	41,6%	55,4%	3,0%	0,1%	100%
Sint Vincentius	67,5%	32,4%	0,0%	0,0%	100%
De Boei	27,3%	69,7%	2,4%	0,0%	100%
De Horizon	35,3%	64,2%	0,1%	0,0%	100%
Ten Hove	45,9%	53,0%	1,1%	0,0%	100%
Ruelenspark	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
De Kassei	19,4%	80,6%	0,0%	0,0%	100%
Hazeweide	18,8%	81,2%	0,0%	0,0%	100%
t Pavilioentje	64,9%	35,0%	0,1%	0,0%	100%
Arena	43,5%	53,5%	3,0%	0,0%	100%
De Boskes	84,9%	14,5%	0,0%	0,6%	100%
De Brem	57,0%	42,9%	0,1%	0,0%	100%
De Rooster	36,4%	63,5%	0,0%	0,1%	100%
De Scholm	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
De Holm	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
Cicindriahuis	48,6%	51,4%	0,0%	0,0%	100%
Breugeldal	47,1%	52,3%	0,5%	0,1%	100%
Gemiddelde	53,9%	45,5%	0,5%	0,0%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

De werkingskosten vormen het grootste blok in de totale kosten. Ze zijn gemiddeld net geen 54%.

De personeelskosten maken gemiddeld 45,5% uit van de totale kosten van de lokale dienstencentra en vormen de tweede grootste groep kosten. Uit de cijfers in tabel 5.2.1.1. a en b zien we ook dat er drie centra zijn die geen personeelskosten registreren. Deze centra maken waarschijnlijk gebruik van personeel, waarvan de kosten enkel in de geconsolideerde resultatenrekening van het OCMW zijn opgenomen.

De financiële en uitzonderlijke kosten zijn heel klein.

5.2.2. De VZW's

Tabel 5.2.2.1. a Vergelijking van de drie grote kostengroepen (in Euro)

	WK	PK	IK	Totaal
Solidariteit voor het gezin	80.006,01	64.361,55	0	144.367,56
Apfelbaum-Laub	25.039,29	79.223,65	0	104.262,94
De Westkant	22.113,11	20.324,54	0	42.437,65
Gemiddelde	42.386,14	54.636,58	0	97.022,72

Tabel 5.2.2.1. b Vergelijking van de drie grote kostengroepen (in%)

	WK	PK	IK	Totaal
Solidariteit voor het gezin	55,4%	44,6%	0,0%	100%
Apfelbaum-Laub	24,0%	76,0%	0,0%	100%
De Westkant	52,1%	47,9%	0,0%	100%
Gemiddelde	43,8%	56,2%	0,0%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

De kosten van de VZW- dienstencentra hebben dezelfde indeling als de andere dienstencentra in Vlaanderen. Ze bestaan uit twee grote blokken namelijk de personeelskosten (56%) en de werkingskosten (44%) en de andere kosten zijn verwaarloosbaar.

5.3. Resultaat

5.3.1. De OCMW's

Tabel 5.3.1.1. Resultaat van Vlaamse OCMW – dienstencentra (in Euro)

	Opbrengsten	Kosten	Winst/ Verlies
t Reitse	57.203,17	159.771,83	-102.568,66
De Conde	214.549,31	214.639,83	-90,52
De Boeie	39.385.090,00	39.867.129,00	-482.039,00
De Kersecorff	562.793,91	582.459,69	-19.665,78
Sint Vincentius	231.358,37	231.644,53	-286,16
De Boei	2.924.078,47	431.755,89	2.492.322,58
De Horizon	131.964,52	417.309,30	-285.344,78
Ten Hove	252.280,59	784.461,87	-532.181,28
Ruelenspark	63.149,00	29.629,00	33.520,00
De Kassei	54.012,70	156.870,31	-102.857,61
Hazeweide	42.621,48	96.401,76	-53.780,28
t Pavilioentje	327.623,43	334.613,61	-6.990,18
Arena	400.603,95	387.596,04	13.007,91
De Boskes	99.721,49	125.073,43	-25.351,94
De Brem	396.651,70	420.260,23	-23.608,53
De Rooster	157.975,63	165.071,79	-7.096,16
De Scholm	50.708,17	63.943,47	-13.235,30
De Holm	45.823,00	84.053,74	-38.230,74
Cicindriahuis	40.183,44	73.146,36	-32.962,92
Breugheldal	381.834,00	436.042,00	-54.208,00
Gemiddelde	338.691,39	273.407,61	-13.809,93

(Bron: Eigen berekeningen)

In tabel 5.3.1.1. hebben we de opbrengsten en kosten en de daaruit volgende winst- of verliescijfers naast elkaar gezet. Zoals reeds gemeld wordt de gemeentelijke bijdrage voor vele centra niet gespecificeerd voor de dienstencentra individueel, maar wordt deze enkel weergegeven op geconsolideerde basis in de resultatenrekening van het OCMW. De opbrengsten en winst- of verliescijfers zijn daarom voor deze centra niet volledig. De winst of het verlies van deze centra hebben we schuin gedrukt en hebben we ook niet opgenomen in de berekening van het gemiddelde (het gemiddelde werd dus berekend op basis van de negen dienstencentra waarvoor de gemeentelijke bijdrage gekend is).

De lokale dienstencentra in Vlaanderen, die deel uitmaken van het OCMW, maken dus gemiddeld een verlies van 13.809,93 Euro. Van deze negen centra is er slechts één dat winst maakt, de acht andere maken allemaal verlies.

Het is echter belangrijk te weten dat Artikel 106 van de organieke wet van 08/07/1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn zegt dat wanneer het OCMW niet over voldoende middelen beschikt om de uitgaven te dekken die voortkomen uit de vervulling van zijn opdracht, het verschil gedragen wordt door de gemeente.

5.3.2. De VZW's

Tabel 5.3.2.1. Resultaat van de Vlaamse VZW – dienstencentra (in Euro)

	Opbrengsten	Kosten	Winst/Verlies
Solidariteit voor het gezin	45.614,37	144.367,56	-98.753,19
Apfelbaum-Laub	42.747,37	104.262,94	-61.515,57
De Westkant	37.185,50	42.437,65	-5.252,15
Gemiddelde	41.849,08	97.022,72	-55.173,64

(Bron: Eigen berekeningen)

De VZW – dienstencentra in Vlaanderen maken gemiddeld een verlies van 55.173,64 Euro.

Hoofdstuk 6. Vergelijking tussen Brussel en Vlaanderen

Nadat we de Brusselse en Vlaamse situatie eerst apart beschreven hebben, gaan we nu een aantal componenten vergelijken. Aangezien de financiële berichtgeving van de “OCMW – dienstencentra” veel algemener is dan die van de “VZW – dienstencentra” is het niet mogelijk alles te vergelijken.

6.1. Inkomsten

6.1.1 De overheidssteun

Het eerste blok dat we nader gaan bekijken, is de overheidssteun. Voor Brussel en de “VZW – dienstencentra” in Vlaanderen bestaan de overheidstussenkomsten uit de vier gekende groepen: De subsidies van de Vlaamse Gemeenschap, de subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), de tewerkstellingsmaatregelen en de andere subsidies. Voor de “OCMW – dienstencentra” in Vlaanderen weten we dat ze een subsidie van 25.791,52 Euro van de Vlaamse Gemeenschap ontvangen en een bijdrage van de gemeente krijgen (de gemeentelijke bijdrage). De tewerkstellingsmaatregelen en eventueel andere subsidies worden niet gespecificeerd in de financiële rekeningen.

De cijfers die in tabel 6.1.1 a en 6.1.1 b gebruikt worden voor Brussel en de “VZW – dienstencentra” in Vlaanderen zijn de gemiddeldes die berekend werden in hoofdstukken vier en vijf. Voor de “OCMW – dienstencentra” in Vlaanderen werd het gemiddelde van de overheidssteun en de totale inkomsten berekend aan de hand van de negen dienstencentra waarvoor de gemeentelijke bijdrage gekend is.

Tabel 6.1.1.1. a Vergelijking van de overheidssteun (in Euro)

	Overheidssteun	Totaal inkomsten
Brussel	180.728,49	246.408,24
Vlaanderen (OCMW's)	184.288,39	308.123,53
Vlaanderen (VZW's)	28.695,45	41.849,08

Tabel 6.1.1.1. b Vergelijking van de overheidssteun (in %)

	Overheidssteun	Totaal inkomsten
Brussel	73,7%	100%
Vlaanderen (OCMW's)	59,8%	100%
Vlaanderen (VZW's)	69,2%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

De overheidstussenkomsten voor de “OCMW – dienstencentra” blijken uit tabel 6.1.1.1. b iets minder belangrijk dan bij de andere dienstencentra, maar dit moeten we nuanceren omdat de tewerkstellingsmaatregelen en eventuele andere subsidies niet in deze cijfers zitten, maar waarschijnlijk enkel in de geconsolideerde resultatenrekening van het OCMW zijn opgenomen.

Om een betere vergelijking te maken, laten we daarom de tewerkstellingsmaatregelen en de ‘andere subsidies’ weg.

Tabel 6.1.1.2. a Vergelijking van de overheidssteun zonder de tewerkstellingsmaatregelen en de ‘andere subsidies’ (in Euro)

	Overheidssteun	Totaal inkomsten
Brussel	95.290,33	160.970,08
Vlaanderen (OCMW's)	184.288,39	308.123,53
Vlaanderen (VZW's)	25.811,55	40.170,76

Tabel 6.1.1.2. b Vergelijking van de overheidssteun zonder de tewerkstellingsmaatregelen en de ‘andere subsidies’ (in %)

	Overheidssteun	Totaal inkomsten
Brussel	59,2%	100%
Vlaanderen (OCMW's)	59,8%	100%
Vlaanderen (VZW's)	40,0%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Als we de tewerkstellingsmaatregelen en de andere subsidies buiten beschouwing laten, kunnen we andere conclusies trekken. De Brusselse dienstencentra beschikken dan relatief (ten opzichte van de totale inkomsten) over ongeveer evenveel overheidssteun als de Vlaamse OCMW's. Het percentage voor de Vlaamse OCMW's blijft uiteraard hetzelfde. Het percentage van de Vlaamse VZW's daalt sterk en zij blijken dan relatief op het minste overheidssteun te kunnen rekenen.

Het lijkt ons interessant om de vergelijking te maken in absolute cijfers van wat dienstencentra ontvangen aan specifieke subsidies voor hun werking; voor Brussel de VGC en De Vlaamse Gemeenschap voor Vlaanderen de gemeente en De Vlaamse Gemeenschap. Bij de Vlaamse VZW's vinden we enkel subsidies van de Vlaamse Gemeenschap. Wij maken deze vergelijking vanuit het idee dat men er vanuit gaat de Brusselse gemeentes de Vlaamstalige dienstencentra op hun grondgebied weinig of geen subsidies geven en dat dit tekort gecompenseerd wordt door een hogere subsidie van de Vlaamse Gemeenschap en door de subsidie van de VGC.

In tabel 6.1.1.3. hebben we in dalende volgorde de verschillende centra gerangschikt op basis van de overheidssteun die zij ontvangen. Zoals in de vorige tabel hebben we de tewerkstellingsmaatregelen en de 'andere subsidies' hier niet opgenomen. Voor Vlaanderen worden wederom enkel de negen centra opgenomen waarvoor de gemeentelijke bijdrage gekend is.

Tabel 6.1.1.3. Rangschikking van de overheidssteun zonder de tewerkstellingsmaatregelen en de 'andere subsidies' (in Euro)

De Kersecorff	281.471,37
Arena	244.545,43
Breugheldal	227.454,52
t Pavilioentje	203.702,19
De Brem	200.622,70
De Conde	170.214,12
Sint Vincentius	153.662,00
De Rooster	115.169,21
Aksent	110.161,34
De Noordwijk	107.372,73
Forum	106.829,94
Cosmos	105.042,78
Randstad	104.168,94
Chambéry	102.067,78
De Welvaartkapoen	102.067,78
De Kaai	102.008,94
Het Anker	90.445,54
De Kat	66.449,44
Parkresidentie	66.449,44
De Boskes	61.754,00
<i>Solidariteit voor het gezin</i>	25.851,52
<i>De Westkant</i>	25.791,60
<i>Apfelbaum-Laub</i>	25.791,52

Grijs: Brusselse dienstencentra, Cursief: Vlaamse VZW's en Overige: Vlaamse OCMW's (Bron: Eigen berekeningen)

Volledigheidshalve moeten we hier vermelden dat sommige Brusselse dienstencentra wel gemeentelijke subsidies vermelden, doch deze zijn niet overal gespecificeerd en waar vermeld gaat het steeds om zeer kleine bedragen.

Uit tabel 6.1.1.3. blijkt duidelijk dat de Vlaamse OCMW's in absolute cijfers het meeste subsidies ontvangen voor hun specifieke werking. Van de negen Vlaamse OCMW's vinden we er acht terug bovenaan de tabel, enkel LDC De Boskes heeft minder subsidies dan de Brusselse dienstencentra. De Vlaamse VZW's vinden we helemaal onderaan terug in de rangschikking.

Aangezien het verlies op de jaarrekening van de OCMW – dienstencentra wordt opgevangen door de gemeente, maken we volgende vergelijking. Voor de OCMW – dienstencentra voegen we bij de voorgenoemde subsidies nu ook de vermelde tekorten. De OCMW – dienstencentra waarvoor de gemeentelijke bijdrage niet gespecificeerd wordt kunnen we nu ook opnemen in onze rangschikking, hun subsidies bestaan uit het vermelde tekort en de subsidie van de Vlaamse Gemeenschap.

Tabel 6.1.1.4. Rangschikking van de overheidssteun zonder de tewerkstellingsmaatregelen en de ‘andere subsidies’ met de vermelde tekorten van de OCMW – dienstencentra (in Euro)

Ten Hove	557.972,80
De Horizon	311.136,30
De Kersecorf	301.137,15
Breugheldal	281.662,52
Arena	244.545,43
De Brem	224.231,23
t Pavilioentje	210.692,37
De Conde	170.304,64
Sint Vincentius	153.948,16
De Kassei	128.649,13
t Reitje	128.360,18
De Rooster	122.265,37
Aksent	110.161,34
De Noordwijk	107.372,73
Forum	106.829,94
Cosmos	105.042,78
Randstad	104.168,94
Chambéry	102.067,78
De Welvaartkapoen	102.067,78
De Kaai	102.008,94
Het Anker	90.445,54
De Boskes	87.105,94
Hazeweide	79.571,80
De Kat	66.449,44
Parkresidentie	66.449,44
De Holm	64.022,26
Cicindriahuis	58.754,44
De Scholm	39.026,82
<i>Solidariteit voor het gezin</i>	25.851,52
<i>De Westkant</i>	25.791,60
<i>Apfelbaum-Laub</i>	25.791,52
Ruelenspark	25.791,52

Grijs: Brusselse dienstencentra, Cursief: Vlaamse VZW's en Overige: Vlaamse OCMW's

(Bron: Eigen berekeningen)

Onze conclusies uit tabel 6.1.1.3. gelden min of meer ook voor tabel 6.1.1.4. De eerste twaalf plaatsen worden ingenomen door Vlaamse OCMW – dienstencentra. We kunnen echter niet algemeen stellen dat deze Vlaamse OCMW – dienstencentra sowieso meer subsidies krijgen, omdat we in de tabel ook merken dat er zijn die minder krijgen dan de Brusselse dienstencentra..

We zijn statistisch nagegaan of er in deze rangschikking van de verschillende dienstencentra een bepaald verband zit. Hiervoor hebben we de Wilcoxon – Mann Whitney test toegepast. Met deze test kunnen we nagaan of twee onafhankelijke groepen uit dezelfde populatie komen of niet. Stel dat we twee groepen X en Y hebben, gaan we de volgende nul – en alternatieve hypothese na: - H0: X en Y hebben dezelfde verdeling;

- H1: X is stochastisch groter dan Y (Castellan en Siegel, 1988).

- *Tussen de Brusselse en de Vlaamse OCMW's*

H0: De verdeling van de overheidssteun van de Brusselse dienstencentra is gelijk aan die van de Vlaamse OCMW – dienstencentra.

H1: De Vlaamse OCMW – dienstencentra zijn (in overheidssteun) groter dan de Brusselse dienstencentra.

$W_x = 128$; $W_y = 307$; $z = -1,42$; $p = 0,0778$ en $\alpha = 0,05$.

p is groter dan α dus moeten we de nulhypothese aanvaarden dat de verdeling van de overheidssteun van de Brusselse dienstencentra en de Vlaamse OCMW – dienstencentra gelijk is.

- *Tussen de Vlaamse VZW's en de Vlaamse OCMW's*

H0: De verdeling van de overheidssteun van de Vlaamse VZW – dienstencentra is gelijk aan die van de Vlaamse OCMW – dienstencentra.

H1: De Vlaamse OCMW – dienstencentra zijn (in overheidssteun) groter dan de Vlaamse VZW – dienstencentra.

$W_x = 9$; $W_y = 222$; $z = -1,92$; $p = 0,0281$ en $\alpha = 0,05$.

p is kleiner dan α dus moeten we de nulhypothese verwerpen.

De Vlaamse OCMW – dienstencentra zijn dus stochastisch groter dan de Vlaamse VZW – dienstencentra (met $\alpha = 0,05$).

- *Tussen de Vlaamse VZW's en de Brusselse*

H0: De verdeling van de overheidssteun van de Vlaamse VZW – dienstencentra is gelijk aan die van de Brusselse dienstencentra.

H1: De Brusselse – dienstencentra zijn (in overheidssteun) groter dan de Vlaamse VZW – dienstencentra.

$W_x = 6$; $W_y = 99$; $z = -1,80$; $p = 0,0359$ en $\alpha = 0,05$.

p is kleiner dan α dus moeten we de nulhypothese verwerpen.

De Brusselse dienstencentra zijn dus stochastisch groter dan de Vlaamse VZW – dienstencentra (met $\alpha = 0,05$).

6.1.2 De werkingsgebonden opbrengsten

De werkingsgebonden opbrengsten (WO) bevatten zowel de opbrengsten uit optionele als verplichte activiteiten.

Tabel 6.1.2.1. a Vergelijking van de werkingsgebonden opbrengsten (in Euro)

	WO	TO
Brussel	46.772,26	246.408,24
Vlaanderen (OCMW's)	80.121,73	308.123,53
Vlaanderen (VZW's)	13.020,59	41.849,08

Tabel 6.1.2.1. b Vergelijking van de werkingsgebonden opbrengsten (in %)

	WO	TO
Brussel	19,2%	100%
Vlaanderen (OCMW's)	24,0%	100%
Vlaanderen (VZW's)	30,5%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

De “VZW – dienstencentra” hebben de grootste werkingsopbrengsten (in % van de totale opbrengsten). Voor de “OCMW – dienstencentra” in Vlaanderen werd het gemiddelde van de werkingsopbrengsten opnieuw berekend aan de hand van de negen centra waarvoor de gemeentelijke bijdrage gekend is en de totale opbrengsten dus correct zijn. Deze centra hebben het tweede grootste percentage werkingsopbrengsten (24%) vóór de Brusselse dienstencentra die het kleinste cijfer (19%) hebben.

6.2. Kosten

6.2.1 De personeelskosten

De eerste groep kosten die we gaan vergelijken zijn de personeelskosten (PK). Zoals reeds gemeld omvat deze groep zowel de bezoldigingen van de reguliere contracten, als de nepstatuten, de pensioenen en de sociale lasten.

Tabel 6.2.1.1. a Vergelijking van de personeelskosten (in Euro)

	PK	TK
Brussel	142.252,68	241.194,84
Vlaanderen (OCMW's)	141.408,36	273.407,61
Vlaanderen (VZW's)	54.636,58	97.022,72

Tabel 6.2.1.1. b Vergelijking van de personeelskosten (in %)

	PK	TK
Brussel	57,5%	100%
Vlaanderen (OCMW's)	45,5%	100%
Vlaanderen (VZW's)	56,2%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

Uit de tabellen blijkt dat de Brusselse dienstencentra in % van de totale kosten (TK) de hoogste personeelslasten hebben (57,5%), kort gevolgd door de Vlaamse VZW's (56,2). De Vlaamse OCMW's hebben de kleinste personeelskosten (45,5%).

6.2.2. De werkingskosten

De werkingskosten verzamelen alle kosten die gemaakt worden om te voorzien in de werking van het centrum. Voor de Vlaamse OCMW's omvat dit nu ook de financiële en uitzonderlijke kosten. In punt 5.2.1. hebben we deze apart beschouwd vanwege het schema van de financiële rekeningen van de Vlaamse OCMW's. Om nu de vergelijking te kunnen maken, nemen we dit allemaal samen.

Tabel 6.2.2.1. a Vergelijking van de werkingskosten (in Euro)

	WK	TK
Brussel	93.917,51	241.194,84
Vlaanderen (OCMW's)	131.743,79	273.407,61
Vlaanderen (VZW's)	42.386,14	97.022,72

Tabel 6.2.2.1. b Vergelijking van de werkingskosten (in %)

	WK	TK
Brussel	40,4%	100%
Vlaanderen (OCMW's)	54,4%	100%
Vlaanderen (VZW's)	43,8%	100%

(Bron: Eigen berekeningen)

In tabel 6.2.2.1. b zien we dat de OCMW- dienstencentra de grootste werkingskosten hebben (54,4%). De Vlaamse VZW's komen op de tweede plaats met 43,8% gevolgd door de Brusselse dienstencentra met 40,4%

6.3. Resultaat

Tabel 6.3.1. Vergelijking van het resultaat (in Euro)

	Inkomsten	Kosten	Winst/Verlies
Brussel	254.712,24	249.972,79	4.739,45
Vlaanderen (OCMW's)	308.123,53	321.933,47	-13.809,93
Vlaanderen (VZW's)	41.849,08	97.022,72	-55.173,64

(Bron: Eigen berekeningen)

Zowel de Vlaamse VZW's als de Vlaamse OCMW's maken verlies. Enkel de Brusselse dienstencentra maken winst.

Conclusies

Na analyse van de financiële rekeningen van de verschillende dienstencentra in Brussel en Vlaanderen is het duidelijk geworden dat dé belangrijkste inkomstenbron de overheidssteun is. De overheidstussenkomsten maken zowel voor de VZW – dienstencentra als de OCMW – dienstencentra minstens 60 % uit van de totale inkomsten. De dienstencentra in het algemeen zijn dus zeer afhankelijk van de subsidies en andere tussenkomsten van de verschillende overheden.

In absolute cijfers is er een groot verschil in de overheidssteun die de diverse dienstencentra krijgen. Wanneer we de overheidstussenkomsten, met uitzondering van de tewerkstellingsmaatregelen en de ‘andere subsidies’ bekijken, krijgen de OCMW – dienstencentra gemiddeld de helft meer dan de Brusselse centra en bijna het zevenvoudige van de Vlaamse VZW – dienstencentra.

Algemeen kunnen we echter niet stellen dat alle Vlaamse OCMW – dienstencentra altijd meer krijgen. In de rangschikking die we in hoofdstuk 6. gemaakt hebben, zijn er ook centra die na de Brusselse dienstencentra gerangschikt zijn. Uit die rangschikking is wel gebleken dat de Vlaamse VZW’s steeds de laatste plaatsen innemen.

Dit kwam ook tot uiting met de Wilcoxon – Mann Whitney test die we toegepast hebben. Op basis van deze test konden we besluiten dat de verdeling van de overheidssteun voor de Brusselse en de Vlaamse OCMW – dienstencentra gelijk is. De Vlaamse VZW’s zijn dan weer stochastisch kleiner dan zowel de Brusselse als de Vlaamse OCMW – dienstencentra.

De tweede grootste groep inkomsten wordt gevormd door de werkingsgebonden opbrengsten. Deze inkomsten maken zowel in Brussel als in Vlaanderen minstens 20% uit van de totale opbrengsten. Deze inkomstenbron is dus niet onbelangrijk, maar loopt toch ver achter op de overheidssteun.

Alle andere opbrengsten spelen eerder een marginale rol in de totale opbrengsten van de lokale dienstencentra. Hiertoe behoren ook de particuliere bijdragen die in nagenoeg alle centra zeer klein zijn.

Aan de kostenzijde zijn er twee grote groepen, namelijk de personeelskosten en de werkingskosten. De personeelskosten vormen gemiddeld, zowel in Vlaanderen als in Brussel, de grootste groep in de totale kosten (steeds meer dan 50%). De werkingskosten zijn overal iets kleiner dan de personeelskosten met een minimum van 40% ten opzichte van de totale opbrengsten.

In het vermelde resultaat bestaan er grote verschillen tussen de verschillende dienstencentra. De Brusselse dienstencentra zijn de enige die gemiddeld winst maken. De Vlaamse dienstencentra (zowel de OCMW's als de VZW's) maken relatief veel verlies. Van de OCMW – dienstencentra weten we dat de gemeente dit verlies bijpast, voor de VZW – dienstencentra vermoeden we dat deze tot een groter geheel behoren, dat dit verlies compenseert.

Een groot nadeel van dit onderzoek op basis van de gerapporteerde financiële gegevens van de dienstencentra, blijft, de kwaliteit en de vorm van deze gegevens. Daar waar deze gegevens voor de Brusselse dienstencentra en de Vlaamse VZW - dienstencentra vrij specifiek zijn, zijn de gegevens van de OCMW – dienstencentra zeer algemeen. Een aantal belangrijke aspecten, zoals de tewerkstellingsmaatregelen, administratiekosten, huurkosten of onroerende voorheffing, kosten voor het onthaal, enzovoort kunnen daardoor onmogelijk uit deze gegevens gehaald worden.

Ook bij de rekeningen van de VZW – dienstencentra kunnen we ons vragen stellen bij de correctheid en de volledigheid.

We kunnen wel vermoeden dat de OCMW – dienstencentra kunnen profiteren van schaalvoordelen van het OCMW, maar hoe en in welke mate is wegens de algemene vorm van de resultatenrekeningen niet uit te maken.

De vraag in dit onderzoek blijft ook of een echte vergelijking tussen de Brusselse en de Vlaamse dienstencentra mogelijk is. Zo weten we dat er tussen de Brusselse dienstencentra onderling al grote verschillen bestaan. Het feit dat sommige dienstencentra al dan niet tot een groter geheel behoren, gebruik kunnen maken van faciliteiten van de overheid of al dan niet in een kansarme buurt werken, zorgt al voor aanzienlijke verschillen in de beschikbare middelen.

In dit onderzoek maakten we ook de veronderstelling dat de Vlaamse dienstencentra uit een stedelijke omgeving de beste vergelijkingsbasis vormen voor de Brusselse dienstencentra. Maar is dit wel zo? Is het publiek en de werking van de Brusselse dienstencentra wel vergelijkbaar met die van de Vlaamse dienstencentra?

Het zou volgens ons interessant zijn om dit onderzoek, dat gebeurde op basis van de gerapporteerde financiële gegevens, aan te vullen met een specifieke vragenlijst naar de OCMW – dienstencentra.

Deze vragenlijst zou meer gegevens moeten aanbrengen in verband met de mate waarop deze dienstencentra kunnen profiteren van de schaalvoordelen van het OCMW.

Belangrijke vragen daarbij kunnen onder andere de volgende zijn:

- Wordt het onthaal van het dienstencentrum centraal door het OCMW uitgeoefend, zo ja worden deze kosten via een bepaalde verdeelsleutel ook aan het dienstencentrum toegewezen?
- Worden bepaalde klusjes en het onderhoud aan de gebouwen van het dienstencentrum uitgevoerd door hetzelfde personeel als dat van het OCMW, zo ja worden deze kosten via een bepaalde verdeelsleutel ook aan het dienstencentrum toegewezen?
- Moet het dienstencentrum bepaalde huurkosten of onroerende voorheffing betalen voor zijn gebouwen of maken zij gebruik van gebouwen van het OCMW?
- Wordt de administratie van het dienstencentrum centraal uitgeoefend samen met de administratie van het OCMW, zo ja worden deze kosten via een bepaalde verdeelsleutel ook aan het dienstencentrum toegewezen?

Bibliografie

BELGISCH STAATSBLAD, Organieke wet betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn, 8 juli 1976, Belgisch Staatsblad, 5 augustus 1976.

BELGISCH STAATSBLAD, Wet van 2 mei 2002, Wet betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, Belgisch Staatsblad, 11 december 2002, p. 55696

Branson, Joël en Breesch, Diane. 2005. Handboek jaarrekeninganalyse en auditing. Brugge: die keure.

Burke, Colin B. 2001. "Nonprofit history's new numbers (and the need for more)." Nonprofit and voluntary sector quarterly 30 (2): 174-203

Castellan, John en Siegel, Sidney. 1988. Nonparametric statistics for the behavioral sciences. New York: McGraw – Hill.

Collegebesluit nr.04/99 van 19 februari 2004, houdende de bekrachtiging van verordening nr. 04/01 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra, <http://www.vgc.be/bestuur/college/2004>

Collegebesluit nr. 04/100 van 19 februari 2004, houdende de uitvoering van verordening nr. 04/01 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra, <http://www.vgc.be/bestuur/college/2004>

Collegebesluit nr. 05/381 van 14 juli 2005, houdende de bekrachtiging van verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra, <http://www.vgc.be/bestuur/college/2005>

Collegebesluit nr. 05/382 van 14 juli 2005 houdende de uitvoering van verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra, <http://www.vgc.be/bestuur/college/2005>

De Langhe, I, SWOT – analyse van een lokaal dienstencentrum in Brussel (VZW Randstad), Paper VUB, 2003.

De Lembre, Eric, Vander Linden M., Van Alsenoy K. 1981. Praktijkgids voor de VZW. Brussel: CED – Samsom

De Lembre, Eric en Vanhee Christophe. 2006. Financieel beleid in de VZW. Mechelen: Kluwer.

Dhaenens, P. 2007. O.C.M.W. – code. Kortrijk: UGA.

Froelich, Karen A. 1999. “Diversification of revenue strategies: Evolving resource dependence in nonprofit organizations.” Nonprofit and voluntary sector quarterly 28 (3): 246-268.

Hughes, Patricia en Luksetich, William. 2004. “Nonprofit arts organisations: Do funding sources influence spending patterns?” Nonprofit and voluntary sector quarterly 33 (2): 203-220

Martens, L., Vlaams Minister van cultuur, Gezin en welzijn, Decreet op de thuiszorg. Concepttekst, Brussel 13 maart 1997, 21 p.

Martens, L., Vlaams Minister van cultuur, Gezin en Welzijn, Zorgbeleid voor ouderen, Vlaams Actieplan, Brussel, 1997, 60p.

Martens, L., Vlaams Minister van cultuur, Gezin en Welzijn, Ontwerp van decreet houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, Brussel, 1998, 10p.

Martens, L., Vlaams Minister van cultuur, Gezin en Welzijn, Ontwerp van decreet houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, Memorie van toelichting, Brussel, 1998, 44p.

Steinberg, Richard. 1991. "Unfair – competition by nonprofits and tax policy." National tax journal 44 (3): 351-364

Trussel, John. 2003. "Assessing potential accounting manipulation: The financial characteristics of charitable organizations with higher than expected program-spending ratios." Nonprofit and voluntary sector quarterly 32 (4): 616-634

Vandekerckhove, J, Dienstencentra in Vlaanderen focus op de coördinatiefunctie, Eindverhandeling VUB, 1988-1989.

Vandevivere, Y, Sluit het thuiszorgdecreet aan bij de leefwereld en de behoeften van de gebruiker van de Brusselse lokale dienstencentra?, Eindverhandeling VUB, 2005-2006.

Vanfraussen, K, De personeelssituatie in de thuiszorg: een divers gegeven!, Dossier Brussels Overleg Thuiszorg, 2006.

Andere

VZW Brussels Welzijn, 2004 Conceptnota lokaal sociaal beleid in Brussel, op <http://www.bwr.be/upload/LSBconceptnota.pdf>

www.wvc.vlaanderen.be/thuiszorg

www.dienstencentra.org

Overzicht feitelijk en gewenst personeelsbestand lokale dienstencentra Brussel, Document BOD van 30 januari 2007

Omzendbrief Vlaamse Gemeenschap januari 2005